

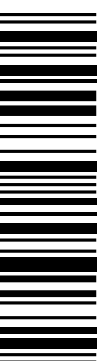

TRIMITAS

LAURA:

svarbu asmeninis
pavyzdys, nes šauliai,
ypač jaunieji, labai
greitai pajunta, ar tu
pats tuo gyveni

9771392475004

1,99 €

KĄ DARYTI GAVUS PERSPĖJIMĄ APIE ORO PAVOJŲ?

Pagrindinė informacija apie tai, ką turite daryti konkrečioje situacijoje, visada nurodoma jūsų gautame perspėjimo pranešime į mob. telefoną. Gavus pranešimą svarbu jį atidžiai perskaityti ir vykdyti pateiktus nurodymus.

Pasitikrinkite naujausią informaciją lt72.lt svetainėje ar programėlėje ir vadovaukitės ten pateiktais nurodymais. Papildomai įsijunkite Lietuvos nacionalinį radiją arba televiziją (LRT), kur skelbiami oficialūs perspėjimai ir rekomendacijos.

ŠIUO METU LIETUVOJE NAUDOJAMOS KETURIOS PERSPĖJIMO PRANEŠIMŲ APIE ORO PAVOJŲ KATEGORIJOS:

GELTONA	RAUDONA	GELTONA PO RAUDONOS	BALTA
TIKĖTINAS ORO PAVOJUS Šis perspėjimas reiškia, kad tikėtinas oro pavojus, tačiau pavojų galinčių kelti objektų Lietuvos teritorijoje dar nėra.	ORO PAVOJUS Šis perspėjimas reiškia, kad objektas skrenda Lietuvos oro erdvėje arba yra didelė tikimybė, kad įskris į Lietuvos oro erdvę ir gali kelti grėsmę.	TIKĖTINAS ORO PAVOJUS Šis perspėjimas reiškia, kad tikėtinas oro pavojus, tačiau pavojų galinčių kelti objektų Lietuvos teritorijoje dar nėra.	ORO PAVOJAUS NĖRA
KĄ DARYTI GYVENTOJAMS, GAVUS ŠĮ PERSPĖJIMO PRANEŠIMĄ: Gyventojai turėtų išlikti ramūs, numatyti saugias vietas (rūsį, vonios kambarį, sandėliuką, kitą patalpą be langų) ar priedangas, sekti oficialią informaciją ir tolesnius pranešimus, reikalui esant, būti pasirengę reaguoti.	KĄ DARYTI GYVENTOJAMS, GAVUS ŠĮ PERSPĖJIMO PRANEŠIMĄ: Gyventojai nedelsdami turi vykdyti perspėjimo pranešimo nurodymus: skubėti į artimiausią saugią vietą (rūsį, vonios kambarį, sandėliuką, kitą patalpą be langų) arba priedangą, sekti LRT informaciją ir tolesnius perspėjimo pranešimus.	KĄ DARYTI GYVENTOJAMS, GAVUS ŠĮ PERSPĖJIMO PRANEŠIMĄ: Rekomenduojama likti saugiose vietose ar priedangose iki pranešimo apie pavojaus pabaigą (balto).	KĄ DARYTI GYVENTOJAMS, GAVUS ŠĮ PERSPĖJIMO PRANEŠIMĄ: Gyventojai gali grįžti tęsti įprastas veiklas, jei ankstesniuose perspėjimo pranešimuose buvo nurodyta eiti į saugias vietas ar priedangas – jas galima palikti.

SVARBU! Apie kiekvieno pavojaus lygio pasikeitimą arba pavojaus pabaigą gyventojai informuojami atskiru perspėjimo pranešimu. Negavę naujo pranešimo, tęskite paskutinių nurodymų vykdymą.

2026 M. NR.7 (1411)
TIRAŽAS 1000 EGZ.

© „TRIMITAS“, 2026
LEIDINIO INDEKSAS 5291.
ISSN 1392-4753

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

ŠIA ME NUMERYJE:

2AŠ ESU ŠAULĖ / LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ
Laura Lazdinša apie dalyvavimą Jungtinėse geriausio skyriaus varžybose: „Kai nori – įmanoma viskas“

6ŠAULIAI 360° / VALDAS KILPYS
Profesionalus sportas versus sveikatinimasis piliečiams. Tautos stiprinimo keliai ir šunkeliai

10VEIKLOS PULSAS / RIMA AUKŠTUOLYTĖ, ELENA MIKNIUTĖ, JOLANTA KAČIONĖ
Mokėsi vadovauti, kovoti ir išgyventi: baigėsi „Commando School“ pratybos

12VEIKLOS PULSAS / TOMA ŠARKANIENĖ
Jaunieji šauliai – Lietuvos „ambasadoriai“ Belgijoje

14JAUNIEJI ŠAULIAI / EDITA JOČIENĖ
Kodėl šiandien verta būti jaunuoju šauliu?

16ŠAULIAI STUDENTAI | SAJA / AUKSĖ GARNYTĖ
Kaip prasidėjo mano kelias Šaulių sąjungoje ir „Sajoje“?

18ATSPARUMAS DEZINFORMACIJAI / MONIKA JAKIMČUKĖ
13 manipuliacijos technikų: kaip atpažinti, kad jus bando įtikinti melu

22KIBERNETINIS SAUGUMAS
Planuojate atostogas? Šios 5 klaidos gali kainuoti pinigų ir sugadinti kelionę

24PSICHOLOGINIS ATSPARUMAS / DR. MYKOLAS SIMAS POŠKUS
Išsilavinimas nesukuria imuniteto nuo propagandos

26IŠMOKTOS PAMOKOS / EDUARDAS KLIMENKA, DR. GABRIELIUS E. KLIMENKA
Palapinė – antri namai

28VALIA PRIEŠINTIS / DR. AISTĖ PETRAUSKIENĖ
Nematomas partizanų frontas: rėmėjų sodybos, ryšių punktai ir slaptosios pašto dėžutės

32VIENA ISTORIJA / TOMAS KIZEVIČIUS
Antanina Liorentaitė: tarp žemės ir dangaus. I dalis

34ARSENALAS / VALDAS KILPYS
„ANTREG ARS M4“: įprastas, bet kartu ir išskirtinis karabinas

36LINKSMAI / JURGIS JONAITIS, ASTA JOLANTA MIŠKINYTĖ
„Justinas ateity“

VYR. REDAKTORĖ dr. Lina Kasparaitė-Balaišė
KALBOS REDAKTORĖ dr. Ernesta Pauwels
KORESPONDENTAS dr. Valdas Kilpys
DIZAINAS Greta Janutytė, Paulius Budrikis (CRITICAL)

REDAKCIJOS KOLEGIJA:
Arūnas Degutis / CV narys / pirmininkas
Gintautas Vasilevskis / išeivijos šaulys / pirmininko pavaduotojas
Vaida Peleckienė / CV narė / sekretorė
Tomas Lekavičius / CV narys
Žilvinas Neliubšys / CV narys
Aušra Garnienė / šaulė
Gertrūda Šitkauskaitė / neformaliojo švietimo mokytoja

VIRŠELIO NUOTRAUKA: Laura Lazdinša
NUOTR. AUT. Vidmantas Činauskas

SPAUDSINO UAB „VITAE LITERA. TUKa“
Savanorių pr. 137, Kaunas, LT-44146
Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuve.

LEIDĖJAS: Lietuvos šaulių sąjunga
FACEBOOK.COM/SAULIUSAJUNGA.LT

ADRESAS: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
EL. P. redakcija@sauliusajunga.lt

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone. Rankraščiai negrąžinami ir nerecenzuojami.

TRIMITAS Nr. 7 – 2026

1

LAURA LAZDINŠA APIE DALYVAVIMĄ JUNGTTINĖSE GERIAUSIO SKYRIAUS VARŽYBOSE:

„KAI NORI – ĮMANOMA VISKAS“

Tekstas: LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ

Nuotraukos: VALDAS KILPYS,
VIDMANTAS ČINAUSKAS,
ASMENINIS LAUROS ALBUMAS

1

Laura Lazdinša prie Šaulių sąjungos prisijungė 2024-aisiais, bet per tą laiką spėjo tapti aktyvia šaule, jaunųjų šaulių būrelio vadove, instruktore ir vienu sudėtingiausių varžybų dalyve. Karininko Antano Juozapavičiaus 1-osios rinktinės šaulė – viena iš nedaugelio šaulių merginų, pasiryžusių išbandyti save Jungtinėse geriausio skyriaus varžybose.

1. Svarbiausia, komanda išlikti iki galo, nė vieno nepalikti.
2. Nusiteikimas ir gera nuotaika varžybose ne mažiau svarbu.

„Laura, eini ir viskas“, – išgirdo ji likus savaitei iki varžybų ir ilgai nedvejodusi prisijungė prie savo rinktinės komandos. Anot Lauros, ji nesijaučia niekuo geresnė už kitus, tiesiog daro tai, kas patinka. Apie tai su ja ir pakalbėkime.

Visgi pradėkime nuo pradžių. Laura, papasakokite, kada prisijungėte prie Šaulių sąjungos ir kaip atsirado šis sprendimas?

Iš tikrųjų viskas prasidėjo ne taip seniai, nors apie tai svajoju labai ilgai, – gal kokius šešiolika metų. Tiesiog gyvenimas susidėliojo taip, kad auginau mažą dukrą, prioritetas buvo šeima. O kai dukra užaugo (dabar jai dvidešimt vieni) atsirado daugiau laiko sau ir supratau, kad pagaliau galiu įgyvendinti tai, ko norėjau labai ilgai.

Į Šaulių sąjungą įstojau 2024 m. vasarį. Labai simboliška – vasario 16-ąją daviau priesaiką. Ir nuo tos dienos tiesiog visa galva nėriau į šaulišką veiklą. Atrodo viskas, ko man trūko, staiga atsirado čia.

Gimiau ir užaugau Alytuje. Buvau tik trumpam išvykusi gyventi į kitą Lietuvos miestą, bet po kelerių metų vis tiek grįžau į Alytų. Čia mano vieta. Niekada nenorėjau išvažiuoti iš Lietuvos, patriotė buvau visada. Visada jaučiau, kad čia mano namai. Ir į Šaulių sąjungą atėjau ne konkrečiai dėl karo ar kokių nors baimių. Tiesiog viduje buvo toks poreikis – lyg koks viduje užkoduotas noras.

Per tą laiką nuveikėte labai daug. Kokios veiklos šiandien užima didžiausią jūsų šauliško gyvenimo dalį?

Kai atėjau į Šaulių sąjungą, pradėjau visiškai nuo nulio. Man labai pasisekė su žmonėmis – turėjau gerą mokytoją, kuris skatino visur dalyvauti, mokytis, bandyti. Taip vos po pusės metų buvimo šaule su pagyrimu baigiau skyriaus vado kursą. Turėjau būti paskirta į skyriaus vado pareigas. Būta šiek tiek ir šoko, nes per tokį trumpą laiką, atrodytų, neįmanoma pasirengti tokioms pareigoms. Bet jeigu nori, – viską gali. Šiuo metu esu kuopos vado pavaduotoja, o iki tol stengiausi eiti

2

į visus įmanomus kursus ir mokymus. Esu baigusi bazinį šaulio įgūdžių, medicinos, bepiločių orlaivių, kulkosvaidininko, taikliojo šaulio, instruktoriaus, inžinerijos ir t. t. kursus. Ką tik išklasiau šaulių būrio vado kursą.

Man atrodo, jei jau esi vadas, turi suprasti viską – nuo taktikos iki ginkluotės. Kaip vienas draugas po skyriaus varžybų man parašė: „SUPER žmogus, kuris visiems rodo pavyzdį ne tuščiomis kalbomis, o stipriais ir konkrečiais pavyzdžiais. Vadais visi gali būti ir vadovauti, bet lyderiu ir pavyzdžiu, gerbtinu už savo darbus – toli gražu ne visi.“ Stengiuosi rodyti kitiems savo pavyzdžiu.

Be viso to, dar vadovaujate jaunųjų šaulių būreliui?

Taip, Alytaus „Volungės“ progimnazijoje turiu jaunųjų šaulių būrelį. Nors mano pagrindinis darbas visiškai kitoks – dirbu buhalterė.

Su būreliu pradėjau dirbti po vienos iš jaunųjų šaulių išgyvenimo vasaros stovyklos, kurioje sudalyvavau. Čia mano gebėjimą bendrauti su vaikais pastebėjo neformalaus ugdymo metodininkas ir pasiūlė vadovauti būreliui. Man patinka dirbti su vaikais, gal todėl, kad pati viduje dar esu truputį vaikas. Su jais labai natūraliai randu ryšį (šypsosi).

Dabar būrelyje turiu apie aštuoniolika jaunųjų šaulių. Tikrai yra tokių, kurie labai motyvuoti, labai stiprūs.

Būrelyje niekada neliepiu vaikams daryti to, ko pati nedarau. Jei darome pritūpimus, tai darome kartu. Jei nori įkvėpti žmones, turi rodyti pavyzdį. Visą, ko išmokau per šaulių kursus, pritaikau ir jaunųjų šaulių veiklose.

Jei vaikas pats nori, tada viskas įmanoma. Mes einame į žygius, mokomės, kartais po oficialiosios programos dar papildomai einame kilometrą, jeigu tik jie nori daugiau.»

Iki šiol nesuprantu, kaip žmogus gali nebeturėti jėgų persikelti per upę, bet po minutės laikyti „lentą“ ir atlikti užduotį.

3. Džiaugsmo emocijos pasiekus finišą.

Svarbiausia – motyvacija ir pavyzdys. Vaikai labai greitai pajunta, ar tu pats tuo gyveni.

Veiklų turite apsčiai. Kaip viską suspėjate? O kaip laisvalaikis?

Laisvalaikio šiuo metu nelabai turiu, nes dabar vakarais kolegijoje mokausi buhalterijos – šioje srityje dirbu dvidešimt metų, bet noriu ir oficialiai būti ją baigusi. O dar ir būrio vado kursas. Nemeluosiu, šis etapas tikrai buvo sunkus. Būta ir tokių atvejų, kai prie būrio vado kurso jungdavausi vakare, sėdėdama kolegijoje paskaitose. Reikia daug noro. Taip ir suspėju [šypsosi].

Pakalbėkime apie Jungtines geriausio skyriaus varžybas. Dalyvavote Karininko A. Juozapavičiaus 1-osios rinktinės šaulių skyriaus komandoje. Kaip atsidūrėte šiose varžybose?

Apie jas svajoju pastaruosius dvejus metus. Prieš porą metų skyriaus varžybose tik išlydėjau ir pasitikau komandą. Tada pamačiau dalyvaujančias merginas, mačiau jų ryžtą – supratau, kad ir aš norėčiau.

Bet mane vis pristabdydavo: „Dar neik, ten labai sunku.“ Šiemet likus savaitei iki varžybų netikėtai vienas žmogus komandoje atrito ir man pasiūlė dalyvauti vietoje jo. Nelabai turėjau iš ko rinktis išgirdusi: „Laura, eini ir viskas.“ [šypsosi]

3

Klausimas apie pasiruošimą varžyboms iš karto atkrenta...

Taip, tokio konkretaus pasiruošimo varžyboms nebuvo. Aišku, komanda treniravosi, ruošėsi, o mano pasiruošimas, sakyčiau, vyko nuolat. Visi mano kursai, taktika, topografija ir kitas pasirėngimas vyko nuolat, žinios ir patirtis kaupėsi nuosekliai.

Koks momentas varžybose buvo sunkiausias?

Penktadienio vakaras – lietus, nuovargis, atrodė, kad kūnas jau nebeturi nieko. Ir tada supranti, kiek daug reikiama komanda. Vieną minutę silpna vienas, kitą – kitam. Jei ne komanda, niekas ten vienas neištvirtų. Taip bendromis jėgomis pasiekėme finišą. O ir komandos vadas „superinis“ žmogus, daug prisidėjo motyvuodamas.

Kuris epizodas labiausiai įsiminė? Ar buvo toks, kur teko peržengti savo galimybių ribas?

Buvo užduotis – persikelti per upę. Aš pati jau nebeturėjau jėgų persitraukti virve – mane tiesiog ištempė komandos draugai.

Tada persikėlus reikėjo laikyti „lentą“ su kuprine ant nugaros ir atsakinėti į klausimus. Mano didžiausiais nuostabai aš „lentos“ pozicijoje išbuvau visiškai lengvai.

Iki šiol nesuprantu, kaip žmogus gali nebeturėti jėgų persikelti per upę, bet po minutės laikyti „lentą“ ir atlikti užduotį. Tada supratau, kad žmogaus galimybės yra daug didesnės, nei jis pats galvoja.

Kada emocijos buvo stipriausios?

Sakyčiau – finišuojant. Tikrai – finišuojant.

Turbūt pirmą kartą gyvenime taip stipriai pajutau, ką reiškia nepasiduoti. Buvo momentų, kai galvojau, kad čia jau mano pabaiga, bet komanda neleido sustoti. Kai finišavome, buvo ir džiaugsmo ašarų, ir vidinis klausimas: „Ar aš tikrai tai padariau?“

Ar ką nors naujo apie save sužinojote po šių varžybų?

Tik tai, kad galiu daug daugiau, nei galvojau. Iš pradžių sau buvau užsibrėžusi išbūti nors vieną dieną, o gavosi taip, kad išbuvau iki pat galo. Jei būtų reikėję toliau eiti ir sekmadienį, turbūt būčiau ėjusi. Ir po finišo, kol laukėme varžybų pabaigos, aš pasikvėpinau, užsidėjau beretę ir vaikščiojau po miestą. Nesinorėjo sėdėti ir laukti.

Vadinasi, nepritrynėte kojų?

Visiškai ne. Tik petį buvo surakinę, o pėdos liko nenutrintos. Tam pasiruošiau, užsimoviau geras kojines, iš karto užsiklėjau pleistriukų, naudojau kojų pudrą. Visa tai yra iš patirties, iš žygių, į kuriuos einame su jaunaisiais šauliais.

4

Ką pasakytumėte tiems, kurie svarsto dalyvauti Skyriaus varžybose, bet nedrįsta?

Pirmiausia reikia nugalėti baimę. Dažniausiai riboja ne mūsų galimybės, o baimės, nežinia, kas bus.

Jei nepabandysi, niekada nesužinosi, ką gali, o kai pabandai, pamatai, kad gali daug daugiau, nei įsivaizdavai. Tikrai viskas įmanoma, kai žmogus nori. Tai galioja ne tik varžyboms, bet ir visiems dalykams gyvenime.

Pakalbėkime apie prizus. Kelis metus iš eilės šiose varžybose būna daug rimtų rėmėjų, kurie įsteigia įvairiausių prizų, o komandos turi galimybę juos išsirinkti. Kokį išsirinko jūsiškė?

Praėjusiais metais komanda išrinko dovanų kuponą poilsiui SPA, nes tik taip vyrus į varžybas išleidžia antrosios pusės [šypsosi]; šiais metais taip pat. Net jei ir būtume laimėję pirmą vietą – prizą būtume išsirinkę lygiai tą patį. Mūsų komanda į varžybas eina ne dėl prizų, eina dėl savęs, įrodyti sau, kad gali.

Jei reikėtų vienu sakiniu apibūdinti patirtį varžybose – koks jis būtų?

Svarbiausia yra komanda ir bendrystės jausmas – nereikia bijoti, jeigu ko nors nežinai, komandoje tikrai atsiras žinantis ir padės, kartu viską padarysime. ×

5

4. Užsiėmimuose su jaunaisiais šauliais Laura viską daro kartu.

5. Laura tik geriausios patarėjos, dukros, paklausė, ar dalyvauti. Ši sakė: „Mama, varyk!“

PROFESIONALUS SPORTAS *VERSUS* SVEIKATINIMASIS PILIEČIAMS.

TAUTOS STIPRINIMO KELIAI IR ŠUNKELIAI

Bendravo: VALDAS KILPYS

Nuotraukos: IŠ ASMENINIO GERMANTĖS BARTKUTĖS ALBUMO

„Jei turime laiko bambėti, tai rasime laiko ir pasportuoti“, – sako šaulė **Germantė Bartkutė**, plušanti neprofesionalaus sporto srityje. Jos devizas – svarbu nuoseklumas, o ne „skaičiai“. Pakalbėjome apie valstybinį požiūrį, tendencijas ir asmeninį apsisprendimą gyventi sveikai.

2

Gal todėl man artimiausias šaulio įsakymas – „Stiprink valią ir kūną.“ Nes galiausiai tai kalba ne tik apie sportą.

1. Germantė Bartkutė.

2. Šaulių veikla tiesiogiai siejasi su aktyviu gyvenimo būdu.

Germantė, papasakokite savo šauliškų veiklų pradžią: kaip susidomėjote, kaip pasukote šaulystės keliu?

J Lietuvos šaulių sąjungą atėjau dar studijų metais. Ieškojau medžiagos diplominiam darbui apie sukarintas organizacijas Lietuvoje. Tąkart Sąjungos štabe apsilankiau vedama akademinio smalsumo, tačiau susitikimas su ten dirbančiais žmonėmis netikėtai pakeitė kryptį. Sužavėjo ne tik organizacijos istorija, veiklos prasmė ar aiškūs tikslai, bet ir pati šauliška dvasia – bendruomeniškumas, vertybės. Neslėpsiu, bet tuo metu ir uniforma turėjo savo simbolinį svorį.

Iki tol apie šaulius žinojau nedaug, todėl, kaip sakau, tai buvo savotiškas atsitiktinumas. Netrukus pradėjau dirbti Lietuvos šaulių sąjungoje jaunujų šaulių koordinatorė, vėliau šaulių vado pavaduotoja. Tai buvo tikrai intensyvus ir auginantis laikotarpis. Kadangi pati mokyklos metais nebuvau jaunoji šaulė, neturėjau jokios karinės patirties, viską reikėjo mokytis nuo pagrindų – greitai įsilieti į organizacijos gyvenimą, suprasti jos vidinę kultūrą ir veikimo principus.

Atsimenu – jau pirmą darbo mėnesį išskubėjau į Šaulių sąjungos organizuojamas stovyklas ir pratybas. Ten iš arti pamačiau ir patyriau tai, kas dažnai apipinta tam tikromis legendomis – gyvenimą kareivinėse, discipliną. Visa tai buvo nauja, kartais sudėtinga, bet labai įtraukė. Taip šaulystė tapo ir mano kasdienybė, ir laisvalaikis; šioje organizacijoje dirbau penkerius metus.

Vėliau šiek tiek pakeičiau darbo pobūdį ir mano aktyvus dalyvavimas šauliškoje veikloje aprimo. Tačiau niekur nedingo – iki šiol su šypsena prisimenu tą laiką, labai

2

vertinu viską, ką jis man davė, ir dažnai apie tai kalbu. Tai buvo patirtis, kuri be galo prisidėjo prie mano, kaip asmenybės, augimo. Todėl ši organizacija man visada išliks labai svarbia gyvenimo dalimi.

Šauliškumas ir fizinė kultūra, (ne)profesionalus sportas – kaip žiūrite į šį santykį?

Manau, kad šauliškumas ir fizinis aktyvumas yra tiesiogiai susiję. Šaulystė nėra vien tik apie pasirėngimą gynybai – tai ir disciplina, ištvermė, gebėjimas veikti komandoje, atsakomybė už save ir kitus. Visa tai tiesiogiai siejasi su fiziniu aktyvumu. Kalba nebūtinai eina apie profesionalų sportą ar aukštus sportinius rezultatus – kur kas dažniau apie bazinį fizinį pasirėngimą, sveiką kūną ir įprotį judėti.

Iš savo patirties galiu pasakyti, kad būtent per šaulišką veiklą daug jaunų žmonių pirmą kartą atranda judėjimo džiaugsmą ne kaip privalomą kūno kultūrą, o kaip prasmingą, įdomią veiklą. Žygiai, stovyklos, pratybos – tai nėra sportas klasikine prasme, bet visi šie dalykai ugdo fizinį pajėgumą ir, svarbiausia, vidinę motyvaciją. O ji dažnai svarbesnė, nei bet koks rezultatas.

Kiek žinau, jūsų profesinėje veikloje taip pat nestinga sporto, sveikatingumo reikalų. Jei palygintume Lietuvą ir kitas kaimynines valstybes – kokioje situacijoje esame sporto visiems kontekste?

Vadovaudama Lietuvos asociacijai „Sportas visiems“ šią sritį matau gana plačiai. Jei kalbėtume apie Baltijos šalis, po nepriklausomybės atkūrimo visos trys šalys turėjome labai panašią kryptį – kurti

klubinę sporto sistemą, didinti sporto prieinamumą visiems, judėti skandinaviško modelio link. Tai modelis, kuriame sportas nėra tik medaliai ar varžybos, – tai kasdienio gyvenimo dalis, visuomenės gerovės pagrindas. Labai gaila, tačiau Lietuvoje per 36 metus to nepasiekėme. Mes apie tai kalbame, deklaruojame, bet realybėje vis dar jaučiamas gana stiprus dėmesys aukšto meistriškumo sportui – medaliams, varžyboms, rezultatams. Kartais atrodo, kad fizinis aktyvumas, kaip visuomenės sveikatos pagrindas, lieka antrame plane. Norėtusi daugiau balanso, kad „sportas visiems“ būtų ne tik deklaracija, bet ir aiškus prioritetas.

Žinote, paklausiau dėl to, kad Estija viena iš valstybės vystymo kryptų nacionalinėje strategijoje yra pasirinkusi būtent „tautos sveikatinimą“...

Estija aiškiai įvardijo „tautos sveikatinimą“ kaip strateginį prioritetą, ir tai leidžia nuosekliai dėlioti sprendimus – nuo politikos iki praktikos, ko mes Lietuvoje, labai gaila, tačiau neturime. Tą puikiai įrodo faktas, kad Nacionaliniame pažangos plane fizinis aktyvumas nėra išskirtas kaip savarankiškas strateginis prioritetas. Nors kalbama apie visuomenės sveikatą ir gerovę, neturime aiškiai įvardytų tikslų, rodiklių ar siekiamų rezultatų, susijusių su gyventojų fiziniu aktyvumu ar sporto prieinamumu visiems. Tačiau turime labai aiškų strateginį uždavinį „siekti gausinti aukščiausius Lietuvos sporto pasiekimus“ – t. y. didinti iškovotų medalių skaičių olimpinėse sporto rungtyse.

Mano nuomone, čia ir atsiranda tas „antras planas“, – kai aukšto meistriškumo sportas, medaliai ir varžybos vis dar sulaukia daugiau sisteminio dėmesio. Jei kalbame apie visuomenės sveikatą, »

fizinis aktyvumas Lietuvoje vis dar yra tik papildoma kryptis, o ne pagrindas. Labai norėčiau, kad ir Lietuvoje pasektume Estijos pavyzdžiu, kai judėjimas tampa ne tik rekomendacija, bet ir valstybės bei visuomenės prioritetas.

Kokios Lietuvos piliečių svei-
katinimo bėdos? Kaip Jūs tai matote?
Einame keliu ar šunkeliu?

Jei labai atvirai – man atrodo, kad šiandien dar neiname tuo keliu, kuris iš tikrųjų vestų į sveiką visuomenę. Lietuva vis dar per daug orientuojasi į sporto viršūnę – medalius, rezultatus, tarptautinius pasiekimus. Tai svarbu, bet tai yra tik labai siaura sporto dalis. Didžioji visuomenės dalis lieka už šio paveiklo ribų. Didžiausia problema, mano akimis, yra ta, kad mes vis dar ne iki galo suvokiame sportą kaip visuomenės sveikatos pagrindą. Kol kas jis dažnai lieka „papildoma veikla“, o ne būtina kasdienybės dalimi.

Ypač neramina vidutinio ir vyresnio amžiaus žmonių situacija. Tai yra sparčiausiai auganti visuomenės dalis, bet kartu – ir labiausiai pamiršta. Vaikai dar turi sistemą – mokyklas, sporto mokyklas, federacijų dėmesį. O kas lieka vidutinio ir vyresnio amžiaus žmogui? Labai dažnai – beveik nieko. Ribotos galimybės, trūksta prieinamų veiklų, paskatinimo, aiškios valstybės krypties.

Mes kalbame apie senstančią visuomenę, bet realiai nesukuriame sąlygų tiems žmonėms judėti. O juk būtent jiems fizinis aktyvumas yra svarbiausias – ne dėl rezultatų, o dėl sveikatos, gyvenimo kokybės. Kartais atrodo, kad gyvename tarsi dviejose realybėse: vienoje – švenčiame sporto pergalės, kitoje – tyliai auga senstanti, fiziškai neaktyvi, pavargusi visuomenė.

Kalbame apie bendrus dalykus, bet gal bergždžiai? Juk kiekvienas sprendžia už save? Kaip noriu, taip gyvenu. Tiesa, su šauliais gal yra kitaip, nes visi esame didesnio „organizmo“ nariai.

Iš vienos pusės – taip. Kiekvienas gyvename savo gyvenimą. Bet iš kitos – mes labai jaučiame vieni kitus. Užtenka šalia esančių žmonių, kurie juda, kviečia, įtraukia, – ir tas „gyvenu kaip noriu“ po truputį tampa „darom, judam kartu“.

Man labai artima tai, ką mačiau Lietuvos šaulių sąjungos veikloje. Ten šis bendrumas nėra dirbtinis – jis atsiranda natūraliai. Žmonės susirenka į žygius – vieni jaunesni, kiti vyresni, skirtingų patirčių, bet visi eina tuo pačiu keliu.

3

Ir tie žygiai – ne tik fizinis iššūkis. Tai laikas kartu, pokalbiai, bendras tikslas.

Dirbdama ten pati mačiau, kaip tai veikia jaunus žmones. Organizavome sporto stovyklas, Jaunųjų šaulių sporto žaidynes, kur svarbiausia buvo ne rezultatai. Svarbiausia buvo jausmas, kad jie patys nori dalyvauti, nori išbandyti save. Žygiai su ekipuote, kliūčių ruožai, orientavimasis, ištvermės išbandymai – visa tai ne tik stiprina fiziškai, bet ir suartina.

Gal todėl man artimiausias šaulio įsakymas – „Stiprink valią ir kūną.“ Nes galiausiai tai kalba ne tik apie sportą.

O jūs pati sportuojate?
Kur semiatės jėgų?

Žinoma, sportas yra ne tik mano kasdienybės dalis; tai labiau staburas, išlaikantis balansą. Sportuoju kiekvieną dieną, todėl mano rytai prasideda gana anksti – keliuosi apie 5.30 val., kad prieš darbą dar spėčiau bent valandą skirti sau ir sportui. Mano rutina gana įvairi: žaidžiu lauko tenisą, sportuoju salėje, bėgioju, važiuoju dviračiu. Svarbiausia man – nuoseklumas, o ne skaičiai. Jei kalbėtume apie jėgas – daugiausia jų būtent iš čia ir semiuosi. Sportas padeda ne tik fiziškai jaustis stipriau, bet ir susidėlioti mintis, pasiruošti dienai.

Man atrodo, tikrasis malonumas ateina tada, kai į fizinį aktyvumą pradedi žiūrėti plačiau – ne kaip į priemonę išvaizdai, o kaip į procesą, kuris pats savaime teikia džiaugsmo. Mano nuomone, per pastaruosius dešimt metų labai pasikeitė žmonių įpročiai ir poreikiai, susiję su sportu.

Ne visi nori sportuoti vieni, todėl buriasi į bendruomenes, palaiko vieni kitus. Šiandien žmonės apskritai vis labiau ieško ryšio ir bendrystės.

Labai panašią bendrystę ir judėjimo kultūrą matau ir šaulių veikloje, kuri suburia labai skirtingus žmones – nuo jaunimo iki vyresnių dalyvių. Tokie žygiai kaip „Klaipėdos sukilėlių takais“, bėgimas tradiciniame pagarbos bėgime „Gyvybės ir mirties keliu“, kiti atminties ir pagarbos žygiai yra ne tik fizinis iššūkis, bet ir prasmingas laikas kartu.

Dažnas šaulys pabamba, kad nėra galimybės užsiimti fizine kultūra. Tai salių trūksta, tai laiko, o ir noras ne per didžiausias. Ką tokiam pasakytumėte?

Pasakyčiau paprastai – jei šaulys gali rasti laiko pabambėti, vadinasi, gali rasti ir 20 minučių pajudėti. ×

3. Lietuvoje veikianti asociacija „Sportas visiems“ jungia aktyvaus gyvenimo būdo entuziastus.

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

„Atsparumo kodas: šauliai 360° ir sąmoningumas informacinių grėsmių akivaizdoje“

PROJEKTĄ IŠ DALIES FINANSUOJA MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

ŽALGIRIS

LIVE

Žalgirio mūšio
inscenizacija – vienas
didžiausių Viduramžių
istorijos festivalių.

Ką pamatėme iš arti?

GRIUINVALDAS, LENKIJA

ATMOSFERA

„Būti čia – tai jausmas tarsi nusikeltum 600 metų atgal į praeitį. Labai sunku apibūdinti tą išgyvenimą. Tuos viduramžiškai apsirengusius žmones. Reikia tiesiog pamatyti savomis akimis, kad suprastum.“ Viltė, 3R

LABIAUSIAI NUSTEBINO

„Labiausiai nustebino tai, kad viskuo, iki mažiausių detalių, buvo bandoma nukelti į Viduramžius: nuo žmonių aprangų iki palapinių, indų ar net elgesio manierų.“ Viltė, 3R

ŽMONĖS

„Kiekvieną kartą su šauliais nuvykusi į renginius aš sutinku nuostabių žmonių, susirandu draugų. Tai turbūt yra Šaulių sąjungos efektas – mes tarsi viena, didelė šeima.“ Viltė, 3R

SUŽINOJAU, KAD

„Labai domiuosi Lietuvos istorija, o pamatyti gyvai, kaip visi šie įvykiai galėjo atrodyti, – man paliko didžiausią įspūdį.“ Viltė, 3R

Keli tūkstančiai dalyvių gyveno viduramžiškoje stovykloje.

Tarp jų buvome ir mes – jaunieji šauliai.

TARSI BŪTUM TEN:
Atvyksti paminėti Žalgirio mūšio metines ir atsiduri Viduramžiuose.

#Žalgiomūšioinscenizacija #Griunvaldas #Lenkija
#Nepamirštamapatirtis

MOKĖSI VADOVAUTI, KOVOTI IR IŠGYVENTI: BAIGĖSI „COMMANDO SCHOOL“ PRATYBOS

1

Tekstas: RIMA AUKŠTUOLYTĖ,
ELENA MIKNIŪTĖ,
JOLANTA KAČIONĖ

Nuotraukos: ERVINAS SPŪDYS

3

Baigiamosiose pratybose dalyvavo ir šį tekstą rengė LŠS strateginės komunikacijos kuopos „Lapės“ 2-ojo būrio vadė Rima Aukštuolytė ir šaulės Elena Mikniūtė bei Jolanta Kačionė

1. Didelis dėmesys skirtas sužeistųjų evakuacijai – į procesą integruoti sraigtasparniai padėjo sukurti realistiškesnę operacinę aplinką.

2. Pasirengimas evakuacijai.

Birželio 12–14 dienomis vykusios baigiamosios „Commando School“ mokymų pratybos reiškė net devynias savaites trukusio proceso pabaigą. Iki tol šauliai treniravosi generolo Silvestro Žukausko poligone Pabradėje, tačiau finalinės pratybos išsiskyrė savo mastu – užduotys vienu metu buvo vykdomos net aštuoniose skirtingose Lietuvos vietose ir apėmė visą šalies teritoriją nuo Klaipėdos iki Pabradės.

+

Mokymų metu šauliai buvo rengiami pagal JAV kariuomenėje taikomus mažųjų padalinių veikimo principus – juos mokė 1-osios kavalerijos divizijos kariai ir specialiųjų operacijų pajėgų instruktoriai.

šaulių kuopa, vadovaujama Sigito Joniko, kuris kartu su partneriais iš JAV inicijavo ir plėtojo šio masto rengimo programą. Kaip pažymi S. Jonikas, idėja gimė po sėkmingų ankstesnių bendrų pratybų su amerikiečiais, kai tapo aišku, jog tokį modelį galima išplėsti į ilgalaikį, aukšto intensyvumo kursą.

TIKSLAS – STIPRINTI LIETUVOS GYNYBINIUS PAJĖGUMUS

Baigiamosiose „Commando School“ kurso pratybose Lietuvoje ypač daug dėmesio buvo skiriama šaulių parengimui ir gebėjimui veikti sudėtingomis karo sąlygomis. JAV kariuomenės kapitonas ir pratybų vadovas Zachas Lanctotas pabrėžė, kad šių mokymų esmė buvo reikšmingai prisidėti prie Lietuvos gynybinių pajėgumų augimo.

Mokymų metu šauliai buvo rengiami pagal JAV kariuomenėje taikomus mažųjų padalinių veikimo principus – juos mokė 1-osios kavalerijos divizijos kariai ir specialiųjų operacijų pajėgų instruktoriai. Didelis dėmesys buvo skirtas individualiems kario įgūdžiams, veiksams miesto aplinkoje, pastatų šturmui, pasalų ir reidų organizavimui.

„Ši metodika nebuvo atsitiktinė – pagal panašius principus anksčiau buvo rengiami ir Ukrainos specialiųjų operacijų pajėgų kariai, šiandien kovojantys fronte“, – pabrėžė Z. Lanctotas.

Baigiamųjų pratybų metu demonstruoti įgūdžiai apėmė svarbiausias šiuolaikinio karo sritis – nuo pažengusių kovos medicinos gebėjimų iki būrio lygmens reidų, pasalų ir artimosios kovos. Per mokymus dalyviai įvykdė šimtus operacijų, o kiekvienas jų turėjo galimybę ne tik dalyvauti, bet ir vadovauti.

Ypač didelis dėmesys buvo skirtas ir sužeistųjų evakuacijai, integruojant Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų sraigtasparnius, taip sustiprinant realistišką operacijų aplinką.

Pratybų vertė ir jų scenarijaus svarbą pabrėžė Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. Linas Idzelis, akcentuodamas realistiško mokymo būtinumą: „Pratybų scenarijai turi būti sudėtingi, o ne paremti vien pergalių prielaidomis. Jei pratybose niekada nepatiri nesėkmių, negali identifikuoti ir ištaisyti esamų pajėgumų spragų.“

Pasak jo, būtent realistiškas ir taktinę situaciją atitinkantis scenarijus leido geriausiai pasiręmti tikroms grėsmėms.

L. Idzelis taip pat pabrėžė, kad šių pratybų scenarijus buvo sukurtas itin profesionaliai, vadovaujant kapitonui Z. Lanctotui, kurį jis pavadino įkvėpiančiu lyderiu.

UŽDUOTIS – TRIKDYTI PRIEŠO PAJĖGAS

Iš karto po pratybų namo į JAV išskridęs kapitonas Z. Lanctotas įsitikinęs, kad mokymų ir pratybų metu gauti įgūdžiai atspindi šiuolaikinių konfliktų realybę, matomą Ukrainoje. Būtent joje įgyta patirtis parodė, kad pasipriešinimo pajėgos gali veikti priešą kontroliuojamoje teritorijoje – įsiskverbti, smogti į svarbius objektus ir logistiką, o vėliau atsitraukti. Tokiam scenarijui buvo ruošiami ir Lietuvos šauliai – jie mokėsi trikdyti priešą vadovavimą, logistiką ir ryšius.

Baigiamosiose pratybose buvo simuliuojama masinės invazijos situacija, kurioje šauliai veikė priešą užnugaryje, rinko žvalgybinę informaciją ir vykdė koordinuotas atakas. Šiame kontekste jie identifikavo kritinius priešą objektus ir planavo sinchronizuotas operacijas visoje šalies teritorijoje, siekdami paralyžiuoti priešą veiklą.

Svarbi pratybų dalis buvo žvalgyba, technologijų taikymas ir saugus informacijos valdymas. Naudotos modernios priemonės, tokios kaip „Starlink“, mobilūs retransliatoriai ar dronai, leidžiantys veikti net esant stipriai priešą elektroninei kovai.

Baigiamosios „Commando School“ kurso pratybos nebuvo pabaiga. Pasak Vaclovo Voverio-Žaibo kovinių šaulių kuopos vado S. Joniko, panašūs mokymai planuojami ir šių metų rudenį bei kitų metų pavasarį.

Ar žinote, ką karyboje reiškia „commando“ terminas?

Kariname kontekste „commando“ yra specialiai parengtas elitinis karys, vykdamas specialiąsias operacijas.

Žodis kilo iš dalinių pavadinimo, kurie išgarsėjo Pietų Afrikoje, o vėliau, Antrojo pasaulinio karo metu, britai juo pavadino savo specialiuosius smogiamuosius dalinius, pavyzdžiui, „British Commandos“. Kasdienėje kalboje „commando“ kartais tiesiog reiškia „specialiųjų operacijų pajėgų karys“. ×

JAUNIEJI ŠAULIAI – LIETUVOS „AMBASADORIAI“ BELGIJOJE

Tekstas: TOMA ŠARKANIENĖ
Nuotraukos: RŪTA JAKUBAUSKIENĖ,
TOMAS RASMA

Gyvenant svetur, namų ir savos kultūros ilgesys kyla natūraliai. Tačiau Beniliukso šalių (Belgijos, Nyderlandų ir Liuksemburgo) lietuviai įrodė, kad atstumai – ne kliūtis. Neseniai įvykusios sporto žaidynės tapo gyvu įrodymu, kaip paprastai ir džiaugsmingai galima puoselėti lietuviybę bei stiprinti tarpusavio ryšius.

4

Nors renginio pagrindas – sportas ir aktyvus gyvenimo būdas, tikroji šių žaidynių mintis – bendrystė. Tai nebuvo tik kova dėl medalių. Tai buvo gerai praleistas laikas, kai susitiko skirtingos kartos: nuo ilgamečių išeivių iki jaunimo, gimusio jau užsienyje.

Didžiausias laimėjimas čia – ne taurės, o gyvas ryšys, lietuviška kalba, maistas ir jausmas, kad esame viena didelė šeima, nesvarbu, kur gyventume.

Dalyvavimas XIX „BeNeLux“ žaidynėse Briuselyje tapo ne tik puikia galimybe išbandyti savo jėgas už Lietuvos ribų, bet ir proga parodyti, kokias žinias bei įgūdžius Lietuvos šaulių sąjungos jaunieji šauliai įgyja nuosekliai ugdydamiesi stovyklose, mokymuose ir kasdienėje veikloje.

Lietuvos šaulių sąjungos 5-osios rinktinės jaunieji šauliai kartu su šauliais instruktoriais renginio metu pristatė praktinius užsiėmimus – laužo įkūrimą, pirmosios pagalbos teikimą ir turniketų naudojimą, mazgų rišimą, o taip pat šaulišką kliūčių ruožą. Šios žinios nėra atsiktinės – jos sukauptos per daugelį valandų mokymų ir stovyklų, kuriose jaunieji šauliai mokosi atsakomybės, savarankiškumo ir pasirengimo padėti kitiems.

Ypač džiugu, kad renginio metu jaunieji šauliai galėjo savo patirtimi bei įgūdžiais dalytis su Belgijoje, Olandijoje gyvenančiais lietuviais. Tokie susitikimai primena, kad lietuviybė gyva ne tik Lietuvoje – ją stiprina ir užsienyje gyvenančios bendruomenės, kurioms svarbios mūsų tradicijos, vertybės ir pilietiškumas.

Kelionė taip pat suteikė galimybę pažinti Belgiją, aplankyti Briuselį ir kitus istorinius miestus, susipažinti su skirtingomis kultūromis bei užmegzti naujų draugysčių. Tačiau svarbiausia pamoka, kurią išsivežėme namo, – supratimas, kad žinios ir įgūdžiai įgauna didžiausią vertę tuomet, kai jais dalijamasi su kitais.

Norėtysi palinkėti visiems jaunesiems šauliams nebijoti priimti naujų iššūkių, aktyviai dalyvauti mokymuose ir stovyklose bei nuolat tobulėti. Kiekviena išvyka, kiekvienas mokymas ir kiekviena nauja patirtis ugdo ne tik geresnį šaulį, bet ir atsakingesnį Lietuvos pilietį.

Tai, ką išmoksti šiandien, rytoj gali tapti pagalba kitam, o įgyta patirtis – įkvėpimu visai bendruomenei.

Nuoširdžiai dėkojame Lietuvos šaulių sąjungos atskirajam būriui BENFRA už šiltą priėmimą, rūpestį ir svetingumą viešnagės metu.

Nors renginio pagrindas – sportas ir aktyvus gyvenimo būdas, tikroji šių žaidynių mintis – bendrystė.

1. Pasiruošimas mazgų rišimo rungčiai, kurią vedė jaunasis šaulys Danas.

2. Pirmosios pagalbos veiklos domino daugelį. Prie veiklų organizavimo prisidėjo jaunosios šaulės Izabelė ir Toma, planuojančios tolimesnį savo kelią sieti su medicina.

3. Netrūko ne tik raumenų, bet ir „proto mankštų“, viena jų – prie šachmatų stalo.

metu. Būrio nariai ne tik supažindino mus su vietos lietuvių bendruomene, bet ir surengė pažintines ekskursijas, kurios leido geriau pažinti Belgijos istoriją, kultūrą ir svarbiausias lankytinas vietas. Šauliai, kad ir kur gyventų, išlieka viena stipri bendruomenė!

JAUNŲJŲ ŠAULIŲ ĮSPŪDŽIAI

Izabelė Staškutė: „Belgija labiausiai žinoma dėl savo sostinės Briuselio. Joje yra NATO būstinė ir Europos Parlamentas. Šiais metais buvau išvykoje Belgijoje su 5-osios rinktinės jaunaisiais šauliais. Pirmąją dieną vaikščiojome po Briuselio gatves. Aplankėme daug gražių, žadą atimančių turistinių vietų ir jomis grožėjomės. Taip pat susitikome su priimančiomis šeimomis ir įsikūrėme pas jas. Antrąją dieną aplankėme Europos Parlamentą bei Lietuvos atstovybę, kurioje susipažinome su užsienio reikalų diplomatais ir Lietuvos kariuomenės atstovais. Domėjomės jų veikla Belgijoje, uždavėme daug klausimų. Trečiąją dieną gavome galimybę sudalyvauti „BeNeLux“ žaidynėse. Jose vedžiau paskaitą apie kraujavimą bei rengėme šaulišką estafetę. Ketvirtąją dieną vyko antroji žaidynių diena, kurioje, be estafetės ir pristatymo, dalyvavau šachmatų bei tinklinio rungtyse – jose užėmiau prizines vietas.“

Penktąją dieną apsilankėme Briugėje. Ten pabuvojome senamiestyje ir žvalgėmės į stulbinančią architektūrą. Šeštąją dieną atsisveikinome su šeimomis ir grįžome į Lietuvą. Ši kelionė labai suartino mūsų jaunųjų šaulių grupę. Taip pat buvo malonu patirti tiek daug nuotykių, aplankyti naują šalį ir susipažinti su naujais žmonėmis.“

Danas Petraitis: „2026 m. birželio 11 d. 06:00 val. išvykome iš 5-osios rinktinės štabo į Vilniaus oro uostą. Nusileidę Belgijos Šarlerua oro uoste pavalgėme ir autobusu keliavome į Briuselio Midi traukinių stotį, kur buvome „paleisti“ apsižvalgyti. Susitikome su Belgijos šaulių būrio vade, kuri mums parodė, kaip veikia metro sistema. Vėliau keliavome į Rodebeek metro stotį, kur buvome išskirstyti pas šeimas. Gyvenome lietuvių šeimoje.“

Antrą dieną aplankėme Briuselyje esantį Europos Parlamentą. Gidas vedė ekskursiją parlamente. Sužinojau daug naujų dalykų apie Europos Parlamento veiklą, taip pat apie tai, kaip vyksta darbai ir balsavimai. Prieš apsilankydami Europos Parlamente, lankėmės Europos istorijos muziejuje. Patiko – tai buvo geras istorijos žinių pakartojimas užsienyje. Tačiau labai nustebino tai, kad apie Lietuvą buvo mažai informacijos. Jei atmintis manęs neapgauna, nebuvo paminėta net Kovo 11-oji, todėl Europos istorijos muziejumi Briuselyje šiek tiek nusivyliau.

Vėliau nepigiai pavalgėme ir nukeliavome į Belgijoje esančią Lietuvos ambasadą. Įėjus mus pasitiko metalo patikra. Praėjus patikrą, mūsų laukė dvi malonios lietuvių, dirbančių ambasadoje. Iškart nustebau pamatęs Lietuvos kariuomenės pulkininką – mažiausiai tikėjau, kad Lietuvos kariuomenės atstovą, ypač tokio aukšto laipsnio, pamatyti Belgijoje. Teko girdėti, kad Belgijoje galioja tam tikri apribojimai dėl kariuomenės uniformų, todėl nesitikėjau to pamatyti, tačiau vėliau prisiminiau, kad Lietuvos ambasadoje galioja Lietuvos įstatymai. Atsisėdome prie stalo ir pasikalbėjome apie svarbiausius saugumo, gynybos, paramos Ukrainai bei darbo Europos Sąjungoje klausimus. Taip pat aptarėme, kaip Lietuva rengiasi artėjančiam pirmininkavimui ES Tarybai 2027 m. Mums aprodė Lietuvos ambasadą Belgijoje, o vėliau dar teko pasikalbėti apie tai, kokie profesiniai gyvenimo keliai gali būti naudingi Lietuvai. Tai buvo vieni įsimintiniausių antrosios dienos įvykių.

Trečią ir ketvirtą dienomis vyko „BeNeLux“ žaidynės. Buvau užsiregistravęs į stalo teniso ir tinklinio rungtis. Medalio neparšivežiau, tačiau buvo smagu pajudėti. Per abi dienas pristatėme Lietuvos šaulių sąjungos veiklą, vedėme mokymus (mazgų rišimo, pirmosios pagalbos, laužo

2

3

įkūrimo), taip pat buvome atsakingi už šaulišką estafetę. Man labiausiai patiko užmegzti pokalbius su Belgijoje gyvenančiais lietuviais bei Europos Parlamente dirbančiais žmonėmis. Tikiuosi, kad pagerinau savo anglų kalbos lygį, taip pat supratau, kad istorijos žinios yra reikalingos tiek diskutuojant, tiek gyvenime.

Penktą dieną aplankėme Briugę – miestą netoli jūros. Jame daug gražių pastatų. Kainos pasirodė gana aukštos. Kelionė buvo sėkminga ir naudinga.“

Toma Miknevičiūtė: „Man buvo suteikta galimybė šiais metais keliauti į Belgiją kartu su kitais savo rinktinės šauliais. Iš šios kelionės išsivežu ne tik daug patirčių, bet ir daug pažinčių, žinių ir prisiminimų. Tai buvo nereali galimybė išbandyti savo jėgas „BeNeLux“ žaidynėse, jose padėti kitiems bei išlipti iš savo komforto zonos. Labiausiai įsimintina kelionė – vizitas Lietuvos atstovybėje. Joje susipažinome su Lietuvos kariuomenės atstovais ir diplomatais. Jiems uždavėme įvairių klausimų apie jų veiklą, saugumą, bendradarbiavimą. Be to, dar lankėmės Briugėje ir Briuselyje, vaikščiojom po jų senamiesčius, grožėjomės architektūra bei gamta. Šios penkios dienos suartino mūsų grupę, o taip pat suartėjome su tais, kurie mus priėmė kaip savus.“ x

KODĖL ŠIANDIEN VERTA BŪTI JAUNUOJU ŠAULIU?

Tekstas: EDITA JOČIENĖ

Nuotraukos: ASMENINIS PAŠNEKOVŲ ALBUMAS

KAI IEŠKAI DAUGIAU NEI BŪRELIO

Šiandien jaunam žmogui netrūksta pasirinkimų. Galima rinktis sportą, menus, kalbas, technologijas, savanorystę. Tačiau ne kiekviena veikla tampa vieta, kurioje iš tiesų augi kaip žmogus. Ne kiekviena išmoko atsakomybės, drąsos, ištvermės, gebėjimo nesutrikti sudėtingoje situacijoje ir pasitikėti savimi. Dar sunkiau rasti bendruomenę, kuri tampa lyg antra šeima.

Būtent todėl vis daugiau prasmės įgauna veiklos, kurios suteikia ne tik užimtumą, bet ir tikrą patirtį. Lietuvos šaulių sąjunga jaunam žmogui šiandien gali tapti vieta, kurioje ugdomas charakteris, stiprėja vertybės, atsiranda aiškesnis santykis su savo valstybe ir savimi pačiu. *Čia ateinama dėl skirtingų priežasčių, bet pasilieka todėl, kad ši patirtis keičia.*

LŠS Karaliaus Mindaugo 10-osios rinktinės sostinės jaunųjų šaulių kuopos jaunieji šauliai **Dovilė Ališauskaitė** ir **Egonas Rimkevičius** tai patyrė asmeniškai. Jų keliai į šaulystę prasidėjo skirtingai, tačiau abiejų istorijos patvirtina tą patį – šaulystė jaunam žmogui šiandien duoda labai daug: nuo praktinių įgūdžių iki vidinės stiprybės.

NUO SMALSUMO IKI APSISPRENDIMO

Dovilės kelias į šaulystę prasidėjo dar vaikystėje. Pradinėse klasėse ji pirmą kartą išgirdo apie LŠS, kai jos bendraklasio tėtis mokykloje pristatė šią veiklą. Nors tada dar buvo per anksti prisijungti, mintis liko.

5

„Man ta veikla labai įsiminė. Šaulys įtaigiai pasakojo, ir man pasirodė, kad šaulystė yra be galo įdomi veikla. Vėliau grįžau prie tos minties ir supratau, kad noriu įstoti ir patirti pati“, – dalijasi **Dovilė**.

Egono istorija kitokia. Jo sprendimas gimė per vieną vasarą – po progimnazijos baigimo, kai jis dar svarstė, ką veikti toliau: „Susipažinau su keliais žmonėmis, tarp jų buvo ir jaunųjų šaulių. Jie man parekomendavo prisijungti. Pasidomėjau, ką jie veikia, ir man pasirodė, kad čia gali būti mano vieta.“

Šios dvi istorijos primena svarbų dalyką: *dažnai pirmasis žingsnis prasideda nuo smalsumo, bet būtent jis atveria kelią į patirtį, kuri išlieka.*

KAS NUSTEBINA ATĖJUS? NE TAI, KO TIKIESI

Jauni žmonės dažnai įsivaizduoja, kad šaulystė reiškia tik griežtą tvarką, fizinius išbandymus ir karišką drausmę. Tačiau realybė dažnai nustebina.

Dovilė: „Aš galvojau, kad bus labai kariuomeniška ir griežta. Atėjusi pamačiau, kad viskas daug plačiau: disciplina yra, bet kartu esama ir labai daug įdomaus ugdymo, pasiruošimo, bendravimo. Mūsų vadas Geraldas Pukelis labai daug investavo į jaunuosius šaulius. Buvo ne tik paprasti užsiėmimai, bet ir papildomos pratybos, pasiruošimas, daug dėmesio kiekvienam. Tada suprantį, kad čia tikrai ne formalumas.“

Egoną labiausiai nustebino ne griežtumas, o tai, kaip greitai jis pritapo: „Kitose veiklose dažnai reikia daug laiko, kol apsipranti. O čia, man atrodo, jau antrą dieną normaliai bendravau su visais. Buvo labai lengva pritapti: žmonės paprasti, draugiški, priimantys.“

Jam įspūdį paliko ir veiklų turinys: „Aš nesitikėjau, kad mokys išgyvenimo, topografijos, taktikos. Galvojau, gal tiesiog bus kokia nors teorinė veikla, fizinis pasirėngimas sporto aikštelėje, ir tiek. Pamačiau, kad čia gauni labai daug praktinių įgūdžių.“

Būtent tai ir yra viena didžiausių šaulystės stiprybių – ji greitai paneigia paviršinius įsivaizdavimus.

KAI BENDRUOMENĖ TAMPA ANTRA ŠEIMA

Jaunam žmogui labai svarbu jaustis priimtam. Ne stebimam iš šalies, ne vertinamam, o priimtam. Abu pašnekovai šį bendruomeniškumo jausmą įvardija kaip vieną stipriausių patirčių.

„Ateini ir galvoji, kad gal visi bus pasipūtę, nes jau ilgiau čia yra, daugiau moka. Bet būna priešingai – visi draugiški, padeda, paaiškina, ištisia ranką. Po kiek laiko tie žmonės tampa kaip šeima“, – sako **Dovilė**.

Ši jaunosios šaulės ir šiuo metu skyrus vadės mintis puikiai apibendrina tai, ką šaulystėje randa daugelis, – ne tik veiklą, bet ir žmones, su kuriais užsimezga tikras ryšys.

Egonas taip pat akcentuoja, kad pritapti čia buvo stebėtinai lengva. Tokie aplinka ypač svarbi tiems, kurie pradžioje būna tylesni, ne itin pasitikintys savimi ar tiesiog dar ieškantys savo vietos.

ŠAULYSTĖ AUGINA NE TIK ĮGŪDŽIUS, BET IR ŽMOGŲ

Paklausta, ką šaulystė pakeitė jos gyvenime, **Dovilė** kalba labai atvirai: „Kai atėjau į pirmą užsiėmimą, buvau tikrai nedrąsi mergaitė. Dabar galiu pasakyti, kad šaulystė mane labai pakeitė kaip asmenybę. Tapau atsakingesnė, drąsesnė, aktyvesnė. Pradėjau labiau vertinti dalykus ir suprasti, kad ne viskas gyvenime bus paduota ant porcelianinės lėkštutės. Reikia išeiti iš komforto zonos. Būtent tai labai brandina. Man atrodo, kad šauliai mane tiesiog užaugino kaip asmenybę.“

Tai ne vien formali kalba. Tai patirtis, kuri ateina su laiku, vykdam veiklas, susiduriant su iššūkiais, palaikant santykį su kitais.

Egonas išskiria atsakomybę ir kritinį mąstymą: „Nuo pirmų dienų į viską pradėjau žiūrėti atsakingiau. Ne taip atmestina, ne pro pirštus. Be to, išsiugdė kritinis mąstymas, nes dažnai turi greitai įvertinti situaciją ir nuspręsti, ką daryti toliau.“

1

Jam ši veikla tapo ir būdu pažinti save. Prieš įstodamas ir duodamas jaunojo šaulio pasižadėjimą, Egonas nelabai žinojo, ką norėtų veikti ateityje. LŠS jis sutiko daug žmonių, išgirdo apie skirtingas profesijas, pamatė kitą pasaulį, ir tai jam padėjo labiau suprasti bei pažinti save patį.

TIKRI ĮGŪDŽIAI, KURIE PRAVERČIA NE TIK PRATYBOSE

Vienas svarbiausių šaulystės privalumų – čia mokomasi ne teorijos dėl teorijos. Viskas susiję su praktika, gebėjimu veikti ir nesutrikti.

„LŠS išmoksti išgyvenimo, topografijos, orientavimosi. Jeigu gyvenime sutriktum, tau reikėtų mokėti susiorientuoti. Jeigu neturėtum visko po ranka, reikėtų žinoti, kaip veikti. Ir aš to jau išmokau čia.“

Egonas teigia, kad tai realūs gyvenimo įgūdžiai, kurių dažnas bendraamžis tiesiog neturi.

Dovilė kalba apie kitą labai svarbų aspektą – emocinį pasirėngimą.

„Šaulystė labai daug duoda ne tik fiziškai, bet ir psichologiškai. Būna situacijų, kai sutrinki, kai nesiseka, kai kyla stresas. Bet tada mokaisi ne pulti į ašaras, o pirmiausia sustoti, pagalvoti, kritiškai įvertinti situaciją ir veikti toliau.“

Ši pamoka ypač svarbi šiandien, kai daugelis iššūkių pirmiausia patiriami emociškai. Gebėjimas „nesubyrėti“ ir veikti ramiai – vertė, kuri neįkainojama.

NUO BAIMĖS KALBĖTI IKI GEBĖJIMO VESTI KITUS

Dar viena šaulystės pusė – ji ugdo pasitikėjimą savimi, lyderystę ir viešąjį kalbėjimą. O tai jauno žmogaus gyvenime dažnai tampa lūžio tašku.

Dovilė ypač akcentuoja, kad viešojo kalbėjimo ji išmoko ne teoriškai, o praktikuodamasi:

2

„Šauliuose labai ugdoma lyderystė ir atsakomybė. Jeigu anksčiau buvau nedrąsus, po kurio laiko pasidaro lengviau kalbėti, organizuoti, imtis iniciatyvos. Tai labai matosi ir mokykloje.“

PATIRTYS, KURIOS IŠBANDO IR IŠMOKO

„Ne visos pamokos išmokstamos klasėje. Kai kurios ateina patiriant nuovargį, nepatogumą, klaidas, šaltį, liety ar net pelkę. Per šiuos metus teko ir kristi, ir plaukti, ir budėti stebėjimo poste. Išmokau, kaip pasiruošti šalčiui, karščiui, kaip neužmigti poste, kaip reaguoti, kai atsiduri nepatogioje situacijoje.“

Ši **Egono** pastaba skamba labai gyvai – joje nėra dirbtinio heroizmo, tik tikra patirtis.

KODĖL NE TIK „TIKTOK“, O ŠAULYSTĖ?

Šiandien jaunimas turi daug galimybių, bet kartu dažnai gyvena komforto erdvėje, kurioje mažiau vietos tikriems išbandymams. Todėl veiklos, kurios ugdo tvirtumą, tampa dar svarbesnės.

Dovilė labai tiksliai įvardija tai, ką šaulystė duoda šiandieniniam jaunam žmogui: „Suteikia galimybę mokytis lyderystės, atsakomybės, praktinių įgūdžių, dovanoja naujų pažinčių ir net draugysčių, ugdo pilietiškumą, pasitikėjimą savimi, drausmę, skatina aktyvų laisvalaikį. Daug dalykų, kurių vien mokykloje ar socialiniuose tinkluose negausi.“

Egonas kalba dar konkrečiau: „Dabar daug kas nemoka naudotis kompasu, skaityti žemėlapių, suteikti pirmosios pagalbos ar net normaliai užsikurti laužo. Jaunieji šauliai to mokosi. Ir svarbiausia – jie pripranta išeiti iš komforto zonos.“

Jo mintis skamba kaip aiškus atsakymas į straipsnio klausimą.

„Kai kuriems atrodo keista eiti į mišką, išsipurvinti, daryti sunkesnius dalykus.“

1. Į pirmą jaunųjų šaulių užsiėmimą atėjusi Dovilė jautėsi nedrąsiai, o dabar yra ne tik drąsesnė, bet ir gerokai labiau savimi pasitiki.

2. Anot Egono, mokymasis vyksta ne tik klasėje: daug ko išmokstame susidūrę su nuovargiu, diskomfortu, klaidomis, šalčiu, lietumi ar pelkėmis.

Bet būtent tai darydamas ir išmoksti daugiausia.“

ŽINUTĖ BENDRAAMŽIAMS: PABANDYK!

Paklausti, ką apie šaulystę pasakytų savo bendraamžiams, abu jaunieji šauliai atsako paprastai, bet labai taikliai – pakviestų juos išdrįsti ir tapti jaunaiais šauliais.

Dovilė: „Išbandyk save jaunųjų šaulių veikloje.“

Egonas: „Nebijok išeiti iš komforto zonos ir prisijunk prie Lietuvos šaulių sąjungos.“

Lietuva – ne tik vieta gyventi, bet ir tai, ką saugai ir brangini.

Pokalbio pabaigoje abu jaunieji šauliai turėjo pabaigti mintį „Kas man yra Lietuva“. Jų atsakymai atskleidė labai brandų santykį su savo valstybe.

Egonas: „Lietuva man yra mano gimtinė, mano tėvynė ir kraštas, kurį saugau visa širdimi.“

Dovilė: „Tai mano gimtinė ir tėvynė. Man svarbu, kad ji išliktų, augtų ir stiprėtų. Labai myliu savo šalį ir nekeisčiau jos į nieką kitą.“

BŪTI JAUNUOJU ŠAULIU ŠIANDIEN – TAI RINKTIS TAPTI STIPRESNIAM

Dovilės ir Egono istorijos rodo, kad šaulystė šiandien nėra vien uniforma, pratybos ar savaitgalio veikla. Tai vieta, kurioje jaunas žmogus mokosi būti drąsesnis, tvirtesnis, atsakingesnis. Tai erdvė, kurioje ugdomas ne tik kūnas ar įgūdžiai, bet ir charakteris.

Veikiausiai būtent todėl atsakymas į klausimą, kodėl šiandien verta būti jaunuoju šauliu, yra labai paprastas: **nes čia mokaisi ne tik veikti, bet ir būti. Būti žmogumi, kuris nesutrinka. Kuris nebijo. Kuris moka padėti. Kuris pasitiki savimi. Ir kuris žino, ką jam reiškia Lietuva.** ✕

KAIP PRASIDĖJO MANO KELIAS ŠAULIŲ SĄJUNGOJE IR SAJOJE?

Tekstas: AUKSĖ GARNYTĖ

Kai prisimenu savo paauglystę, suprantu, kad didžiausią jos dalį sudaro prisiminimai iš jaunųjų šaulių veiklos. Iki tol ilgą laiką ieškojau savo vietos – išbandžiau įvairius būrelius, sporto šakas, tačiau vis kažko trūko. Aštuntoje klasėje išgirdau daugybę įdomių pasakojimų apie jaunųjų šaulių stovyklas ir nusprendžiau prisijungti. Šiandien galiu drąsiai pasakyti, kad nuo pirmos akimirkos jaučiausi lyg būčiau ten turėjusi būti jau seniai. Nebuvo vieno ypatingo lūžio momento ar įvykio, po kurio supratau, kad tai – mano kelias. Tiesiog nuo pirmos dienos ten buvo gera. Jaučiausi kaip namuose.

6

Būtent jaunųjų šaulių gretose pradėjo formuotis mano asmenybė. Buvau jautri mergina, o šiandien galiu pasakyti, kad šauliška patirtis išmokė mane pasitikėti savimi, prisiimti atsakomybę ir nebijoti iššūkių. Labai gerai prisimenu pirmuosius vadus ir instruktorius su uniformomis. Žiūrėdama į juos galvodavau, kad vieną dieną noriu būti tokia kaip jie. Jie pažadino manyje patriotiškumą, kurį nešiojuosi iki šiol. Manau, kad šiandien nebūčiau tas žmogus, kuriuo esu, jeigu nebūčiau patyrusi visų tų iššūkių, pratybų, žygių, stovyklų, pergalių ir nesėkmių, kurios lydėjo jaunojo šaulio kelią.

Kol esi jaunasis šaulys, kiekvieni metai atneša naujų iššūkių – augi, mokaisi, prisiimi daugiau atsakomybės, užimi vis aukštesnes pareigas. Tačiau labai įdomus etapas prasideda tapus suaugusiu šauliu. Atsiveria visai kitos galimybės. Kadangi studijuojau pedagogiką ir ruošiuosi tapti biologijos mokytoja, man ypač artimos instruktoriavimo veiklos, darbas su jaunaisiais šauliais, jų ugdymas ir būrelių veikla. Tuomet pradėti suprasti, kad visi savaitgaliai ir savaitės, praleistos pratybose, nebuvo atsitiktinės – visa sukaupta patirtis pradeda grįžti su kaupu.

KELIAS Į „SAJĄ“

Mano ryšys su studentų korporacija „Saja“ susiformavo labai natūraliai. Stebėjau vyresnius šaulius, kurie, baigę jaunųjų šaulių kelią, išvyksta studijuoti ir tęsia savo veiklą „Sajoje“. Man tai atrodė visiškai savaime suprantamas žingsnis. Prisijungusi supratau, kad ši korporacija suteikia galimybę tęsti tai, kas man visada buvo svarbiausia, – ugdyti jaunimą, stiprinti pilietiškumą ir prisidėti prie jaunųjų šaulių veiklos.

Šiandien daugiausia prisidedu prie jaunimo švietimo, pilietinio ugdymo, Jaunųjų šaulių asamblėjos veiklų. Labai vertinu tai, kad „Saja“ neriboja žmogaus vienomis pareigomis ar viena veiklos sritimi. Čia kiekvienas gali atrasti vietą ten, kur yra stipriausias, kur nori augti ir kur gali būti naudingiausias. Tai ypač svarbu studijuojančiam ir dirbančiam žmogui. Savanorystė neturėtų tapti našta – ji turi įkvėpti, o ne atgrasyti. Man atrodo, kad „Saja“ būtent tokią aplinką ir kuria. Labai gražu matyti, kaip korporacija puoselėja patriotiškumą ne tik tarp savo narių, bet ir visuomenėje. Minėjimai, valstybinių švenčių įprasminimas, pilietiškumo

sklaida, bendros veiklos – visa tai padeda žmonėms geriau pažinti savo valstybę. Dauguma korporacijos narių turi patirties karinėje ar šauliškoje veikloje, todėl gali perduoti ne tik teorines žinias, bet ir praktinę patirtį. Ateityje norėčiau, kad „Saja“ man būtų dar platesnė erdvė dirbti su įvairių miestų jaunaisiais šauliais. Noriu dalytis savo patirtimi, prisidėti prie jaunimo ugdymo ir padėti auginti pilietišką bei aktyvią jaunąją kartą. Dažnai sakau, kad mano gyvenime yra dvi labai svarbios pusės. Vieną žmonės mato su uniforma – patriotišką, pilietišką, lyderystės siekiančią merginą. Tačiau kita mano pusė yra visai paprasta. Esu kaimo žmogus. Man artima tyla, miškas, upė, ežeras, ramūs vakarai ir lietuviška gamta. Lietuva man pirmiausia yra ne pastatai ar miestai, o jos kaimai, miškai, tradicijos ir žmonės. Norėčiau, kad ateities kartos labiau vertintų tikrąją Lietuvą – jos šaknis, istoriją, valstybines šventes ir atsakomybę visa tai išsaugoti. Kad mylėtų ne tik savo valstybę, bet ir jos gamtą.

PEDAGOGĖS KELIAS

Studijuojau biologijos pedagogiką. Mokytojo kelias buvo mano planas A jau labai seniai. O greta visada eina Lietuvos šaulių sąjunga, „Saja“, patriotinė veikla ir noras tarnauti savo valstybei. Niekada nejauchiau, kad šios sritys viena kitai trukdo, – priešingai, jos papildė viena kitą. Esu įsitikinusi, kad jeigu norime keisti pasaulį, pirmiausia turime auginti jaunąją kartą. Galbūt todėl labiausiai mėgstu paskaitas apie vaiko raidą, pedagogiką ir vaikų psichologiją. Jose matau ne tik teoriją, bet ir ateities Lietuvą.

Savo studijų grupėje dažnai kalbu apie pilietiškumą, patriotiškumą ir kiekvieno žmogaus atsakomybę valstybei. Man atrodo, kad dauguma žmonių nėra abejingi, – jie tiesiog neturėjo galimybės apie tai daugiau sužinoti arba nesutiko žmogaus, kuris savo pavyzdžiu parodytų, kodėl tai svarbu. Todėl labai džiaugiuosi, kad „Saja“ prisideda prie šio darbo. Man garbė būti šios bendruomenės dalimi. Jeigu reikėtų įvardyti svarbiausias vertybes, kuriomis vadovaujuosi, jos būtų labai paprastos – meilė ir atsakomybė. Meilė savo žmonėms, savo darbui, savo valstybei ir atsakomybė kiekviename žingsnyje, priimant kiekvieną sprendimą ir palaikant kiekvieną santykį. Tikiu, kad būtent iš tokių, atrodytų, mažų kasdienių pasirinkimų ir gimsta stipri bendruomenė bei stipri Lietuva. x

Leidžiamas nuo 1920 m.

Jei įveikei IV-ąją pakopą, esi ne šiaip sau jaunasis šaulys. Tai lyg kitas lygis

IV-osios pakopos stovykla – ne tik dar vienas etapas, bet ir rimtas išbandymas.

„Išgyvenau „vau, aš tai padariau“ jausmą, kai buvo lūžio momentų ir nesėkmių, bet toliau siekiau savo tikslo ir įgyvendinau savo norus.“ **Ignas, 2R**

„Ši stovykla man reiškia mano asmeninį tobulėjimą, bendrystę bei Tėvynės meilės puoselėjimą. Tai yra tie patys dalykai, dėl kurių aš esu Šaulių sąjungoje. Iš stovyklos išsivežu ne tik IV-osios pakopos ženklelį, bet ir bendrystės, pasitikėjimą savimi ir euforijos jausmą, kurio, pažadu, dar labai ilgą laiką nepamiršiu.“ **Viltė, 3R**

„Išgyvenau „vau, aš tai padariau“ jausmą, kai buvau skyriaus vadas ir teko skelbti kovinį įsakymą, kuris galėjo nulemti, ar tavo skyrius bus, ar nebus pasiruošęs. Tikrai nemeluosiu, maniau, nepavyks, bet instruktoriai labai padėjo pasiruošti. Iš šios stovyklos išsivežu ne tik IV-osios pakopos ženklelį, bet ir stipresnę save – tiek emociškai, tiek fiziškai.“ **Matas, 1R**

„Iš šios stovyklos išsivežu ne tik IV-osios pakopos ženklelį, bet ir nuostabią naują draugystę, kurios visiškai nesitikėjau surasti.“ **Gustė, 10R**

„Čia išmokau dirbti komandoje, nepasiduoti, kai buvo sunku, ir galiausiai pasitikėti savimi. Per šią stovyklą patyriau tai, kas, kaip galvoju, yra nepasiekiamas. Iš šios stovyklos išsivežu ne tik IV-osios pakopos ženklelį, bet ir daug naujų patirčių, draugų bei prisiminimų. Manau, kad tai, ką čia patyriau ir išmokau, prisiminsiu dar labai ilgai.“ **Redas, 1R**

„Išgyvenau „vau, aš tai padariau“ jausmą, kai supratau, kad jau galiu būti pavyzdžiu kitiems. Akimirkos, kai galėjau padėti ar pamokyti kitus, leido suprasti – per šiuos ketverius metus visas įdėtas darbas tikrai buvo prasmingas. Tai parodė, jog ne tik pati augau, bet ir galiu prisidėti prie kitų augimo. Tai patirtis, kuri su manimi išliks dar ilgai.“ **Dovilė, 10R**

13 MANIPULIACIJOS TECHNIKŲ: KAIP ATPAŽINTI, KAD JUS BANDO ĮTIKINTI MELU

Tekstas: MONIKA JAKIMČUKĖ,
DELFI „MELO DETEKTORIAUS“
ŽURNALISTĖ

Galbūt jums ir atrodo, kad tokie pareiškimai, kaip „Landsbergiai bėga iš šalies prieš karą“ ar „Lietuva Ukrainai leidžia naudotis savo oro erdve atakuoti rusiją“, yra akivaizdžiai absurdiški. Bet jais patiki ir juos socialiniuose tinkluose skleidžia tūkstančiai tikrų žmonių, net ne botų ar trolių, o nuoširdžiai suklaidintų gyventojų. Ne todėl, kad jie kvaili, o dėl to, kad dezinformacijos skleidėjai naudoja gerai apgalvotas ir veiksmingas psichologines technikas. Geriausias būdas išlikti atspariam – jas pažinti ir perprasti.

7

Pagal veikimo pobūdį manipuliacijos technikas galima skirstyti į keturias stambesnes kategorijas: psichologines, turinio, šaltinio ir sklaidos. Atkreipkite dėmesį, kad dauguma technikų išnaudoja ne tik melagingą turinį, bet ir tikrus faktus. Dezinformacija veikia ypač efektyviai, kai joje yra tiesos, tik ji iškreipiama taip, kaip palanku melo skleidėjui.

PSICHOLOGINĖS TECHNIKOS

Emocinė manipuliacija. Skambūs pareiškimai, jautrios ir dramatiškos istorijos, šauktukai, ištiktukai, bauginimas – visa tai naudojama siekiant sužadinti stiprias ir dažniausiai neigiamas auditorijos emocijas: baimę, pasišlykštėjimą, neteisybės jausmą, – nes kuo daugiau jaučiame, tuo mažiau mąstome. O kuo mažiau mąstome, tuo greičiau puolame veikti, – dalytis, komentuoti, reaguoti. Būtent todėl dauguma sukčių skambindami pirmiausia pasakoja apie avarijas ir skubina kuo greičiau jiems perduoti pinigų.

Panašiai Antanas Kandrotas, geriau žinomas Celofano pravarde, birželį bandė kurstyti baimę dėl karo Lietuvoje. Austėjai Landsbergienei nusprendus parduoti savo privačių ugdymo įstaigų tinklą, A. Kandrotas-Celofanas ėmė tvirtinti, esą tai reiškia, kad Landsbergiai bėga iš Lietuvos prieš prasidedantį karą. Faktų tokiam teiginiui pagrįsti jis nepateikė.

Nemažai dezinformacijos skleidėjų, užsiimdami emocine manipuliacija, dar naudoja ir **pykčio kurstymą** (angl. *rage-baiting*). Pyktis – viena stipriausių mūsų emocijų, žadinanti, raginanti veikti, skaldanti, bet tikrai nevedanti prie ramiai apgalvotų sprendimų. Todėl emocijų paveikta auditorija skuba komentuoti, dalytis ar kitaip reaguoti į juos paveikusį turinį, nė neįvertinusi, ar jis teisingas.

Vienas iš tokių pavyzdžių – šis „Face-book“ įrašas (kalba netaisyta): „Saugosi nuo rusų, o prisileidžia ukrainiečių čiurkų ir babajų, kurių net kalbos nemoka.“ Čia mėginama kelti auditorijos pyktį išnaudojant į Lietuvą įleidžiamų migrantų ir jų kalbos klausimą.

Patvirtinimo šališkumas. Auditorijai visada lengviau sutikti su tuo, kuo ji ir taip tiki. Taigi dezinformacijos skleidėjai pakreipia sau palankius naratyvus taip, kad atitiktų auditorijos įsitikinimus, nes žino, kad jie nebus kvestionuojami.

Pavyzdžiui, melaginga informacija, pridengta teiginiais „sistemine žiniasklaida nenori, kad tai žinotume“, labiausiai paveiks žiniasklaidą nepasitikinčius asmenis. Ši technika ypač veiksminga įvairiose uždaroje socialinių tinklų grupėse, burbuluose, kurių dalyviai nuolat patvirtina vieni kitų įsitikinimus.

Vienas iš tokių pavyzdžių – liūdnai pagarsėjusio melagienų skleidėjo pareiškimas prie daugumos jo įrašų socialiniuose tinkluose: „Jie vėl bando priversti mane tylėti. Įrašai blokuojami, bet tiesos neuždusinsi. Viskas, kas aštriausia, uždrausta ir atvira – tik čia.“ Taip bandoma sukurti įspūdį, kad būtent šis asmuo skleidžia tiesą, o žiniasklaida nepasitikintys asmenys „tiesą“ gali rasti tik jo socialinių tinklų paskyroje.

Supriešinimas. Bet kuri problema čia pateikiama tik kaip juoda arba balta, siekiant suskaldyti bendruomenes ir priversti mąstyti pagal logiką „mes prieš juos“. Čia ypač palankios visuomenei jautrios temos, kuriose galima išryškinti vieną menamą priešą, pavyzdžiui, LGBT bendruomenę pastatyti prieš „tradicines“ šeimas ar migrantus prieš vietinius darbuotojus.

Ši technika nuosekliai naudota sprendžiant Kapčiamiesčio poligono klausimą. Tuomet Krašto apsaugos ministerija socialiniuose tinkluose vaizduota kaip piktadarė, naikinti vietinių gyventojų sodybas bei kertanti miškus, tačiau nutylėta nacionaliniam saugumui svarbaus projekto esmė.

Netrukus po vieno iš protestų „Šalin rankas nuo laisvo žodžio“ socialiniuose tinkluose pasirodė šis įrašas (kalba netaisyta): „Litvakė Miliūtė faką nuo scenos rodė ne savo litvakakiškai valdžiai, o LIETUVAI ir LIETUVIAMS, kurių ji nekenčia labiau, negu lietuviai jos.“ Nepaisant to, kad žurnalistė Rita Miliūtė vidurinį pirštą sakė rodanti Seimo valdančiąjai daugumai, įrašė nepagrįstai bandoma priešinti ją ir Lietuvos gyventojus, paversti ją prieše.

1. Ukrainiečiai paukutus maisto produktus atiduoda šunims

TURINIO TECHNIKOS

Manipuliavimas kontekstu. Tikra informacija – nuotrauka, vaizdo įrašas, citata – pateikiama melagingame kontekste, pavyzdžiui, iškreipiant datą, vietą, prasmę ar tiesiog išsigalvojant dezinformacijos skleidėjui palankias detales. Ši technika efektyvi, nes visada turi krislį tiesos, o norint melą paneigti reikia ieškoti medžiagos originalo ar pirminio šaltinio. Paprastam informacijos vartotojui tam dažnai trūksta ir laiko, ir įgūdžių.

Pavyzdžiui, A. Kandrotas-Celofanas dalijasi vaizdo įrašu, tvirtindamas, kad jame užfiksuota, kaip ukrainiečiai išmeta gautą paramą šunims. Nors vaizdo įrašas tikras, kontekstas gerokai iškreiptas; jį nufilmavo ir „TikTok“ paskelbė mėsos rūkymu užsiimantis ukrainietis, nepavykusią dešrų partiją išmetęs šunims.

Patogūs faktai (angl. *cherry picking*). Kaip sufleruoja angliškas pavadinimas, lietuviškai poetiškiau skambantis kaip uogavimas, čia iš tikros informacijos atrenkamos tik dezinformacijos skleidėjui palankios „vyšnaitės“. Šis metodas dažniausiai naudojamas iškraipant statistiką, mokslinius tyrimus ir medicininę informaciją, dažnai pasitelktas COVID-19 pandemijos kontekste ar bet kokių sezoninių ligų protrūkių metu.

2. BUS KARAS LIETUVOJE LANDSBERGIAI PARDUODA TURTA!!!

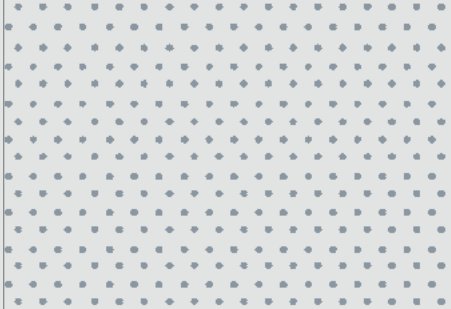
Pavyzdžiui, socialiniuose tinkluose reguliariai iškreipiama Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) paskelbta diagrama, kurioje matoma, kad 2021–2022 m. beveik neužfiksuota susirgimų gripu. Šiuo tikru faktu bandoma patvirtinti sąmokslų teoriją, kad gripas nėra tikras virusas, nutylint faktą, kad 2021–2022 m. COVID-19 pandemijos metu didžioji dalis pasaulio gyveno karantino ir griežtų higienos standartų sąlygomis, todėl buvo sumažėjusi daugelio susirgimų rizika.

Tiesa, iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad manipuliavimas kontekstu ir patogūs faktai yra panašūs. Čia svarbu atskirti, kad naudojant patogius faktus pateikiami tik norimai išvadai palankūs tikri faktai, nutylint kitus. O manipuliudamas kontekstu dezinformacijos skleidėjas tikrą informaciją patalpina iškreiptame arba melagingame kontekste.

Netikras turinys. Pagrįsti melą pasitelkiamos klastotės: redaguotos nuotraukos, vaizdo, garso įrašai ar išmaniosios klastotės (angl. *deepfakes*). Sparčiai tobulėjant dirbtinio intelekto (DI) galimybėms, ši technika naudojama vis dažniau, nes kurti klastotes tapo paprasčiau ir pigiau. Taip tikram politikui galima priskirti išgalvotą citatą arba surengti ištisą koordinuotą kampaniją, kur išnaudojami DI sukurti trumpi verkiųjų ukrainiečių karių vaizdo

įrašai, siekiant diskredituoti Ukrainos ginkluotąsias pajėgas.

Pavyzdžiui, šių metų balandį socialiniuose tinkluose pasirodė nuotraukos lankstinukų, kuriuos Suomijos valdžia esą platino įspėdama gyventojus apie Ukrainos dronų pavojų. Iš tikrųjų Suomijoje tokie lankstinukai niekada nebuvo platinami. Šią klastotę išdavė skrajutės tekste panaudotas ne suomiškas, o rusiškas bepiločių orlaivių trumpinys BPLA (rus. *беспилотный летательный аппарат*). »

1. Manipuliavimo kontekstu pavyzdys. Šaltinis: „Facebook“.
2. Emocinės manipuliacijos pavyzdys. Šaltinis: „Facebook“.

Dezinformacija veikia ypač efektyviai, kai joje yra tiesos, tik ji iškreipiama taip, kaip palanku melo skleidėjui.

Prisidengimas autoritetu. Melas skleidžiamas prisidengiant populiariu ir patikimu prekės ženklu, pavyzdžiui, BBC. Apeliuojama į auditorijos pasitikėjimą, tikintis, kad jai nekils klausimų dėl akivaizdaus melo, net jei tai visiškai klastotė, kurioje neteisėtai naudojamas įmonės logotipas.

2022 m. rusijos Socialinio dizaino agentūra (SDA) pradėjo vadinamąją *Doppelgänger*, arba antrinininko, kampaniją, kurios metu skleidė kremliai palankią informaciją populiariuos žiniasklaidos priemonės imituojančiuose puslapiuose. Tam sukurtos, pavyzdžiui, amerikiečių „The Washington Post“ arba vokiečių „Der Spiegel“ puslapiai klastotės, vizualiai niekuo nesiskiriančios nuo originalų.

Vienas naujesnių pavyzdžių pasirodė netrukus po Milano-Kortinos žiemos olimpiinių žaidynių. Vos joms pasibaigus, socialiniuose tinkluose išplito „Euronews“ logotipu pažymėtas vaizdo įrašas, kuriame skelbta, kad po žaidynių namo negrįžo aštuoni Ukrainos delegacijos sportininkai. Nors vaizdo įrašas kopijavo „Euronews“ vizualinius sprendimus, tai buvo klastotė, o ne tikras kanalo kūrinys.

ŠALTINIO TECHNIKOS

Kritikų puolimas (ad hominem). Užsipuolant dezinformacijos skleidėjui nepalankų asmenį, partiją, organizaciją ar ištisą judėjimą, tikimasi pakirsti visuomenės pasitikėjimą jais. Čia naudojamos žeminančios etiketės, kaltinimai korupcija, puolamas asmeninis gyvenimas, šeimos nariai. Teiginiai gali būti ir išgalvoti, ir tikri, bet dažnai visiškai nebesusiję su dabartiniu puolamo subjekto gyvenimu ar veikla, dėl kurios jis atakuojamas.

Dainius Luk
April 8 at 22:11 · 🌐
Vilnius. Kultūra. LRT... Gražu...
#lrt #salinrankas #kulturabliat #actovėsims

Dainius Luk
April 8 at 22:11 · 🌐
Vilnius. Kultūra. LRT... Gražu...
#lrt #salinrankas #kulturabliat #actovėsims

3. Patogių faktų metodo pavyzdys. Šaltinis: „Facebook“.

4. Prisidengimo autoritetu pavyzdys. Šaltinis: „Facebook“.

5. Kritikų puolimo pavyzdys. Šaltinis: „Facebook“.

Panašiai socialiniuose tinkluose užsi-pultas žurnalistas Šarūnas Černiauskas. Vaizdo įrašo kadre jis užfiksuotas vieno iš „Šalin rankas nuo laisvo žodžio“ protestų metu. Įrašė jis nepagrįstai vadinamas iškrypėliu, pridėdant nieko bendra nei su protestu, nei su pačiu Š. Černiausku neturinčią LGBT vėliavėlę.

Netikri ekspertai. Melui pagrįsti nau-dojamas išgalvotas arba su aptariamu klausimu niekaip nesusijęs ekspertas arba organizacija. Pavyzdžiui, medicinos daktaras komentuoja klimato kaitos ar politinius klausimus.

Per pandemiją skiepų priešininkai pamėgo Davidą Martiną, kuris reguliariai COVID-19 virusą vadino biologiniu ginklu, o vakciną nuo jo paskelbė pavojingomis sveikatai. Jo šalininkai ir pats D. Martinas nuolat akcentuoja, kad jis daktaras (dr.), tačiau nutyli, kad ne medicinos mokslų, o finansų. D. Martino įmonė analizuoja patentus ir intelektinę nuosavybę, siekdama įvertinti įmonių investicinę vertę. Nepaisant to, jis regu-liariai pasisako medicinos, ypač skiepų, klausimais, prisistatydamas daktaru.

SKLAIDOS TECHNIKOS

Dirbtinė parama (angl. astroturfing). Pasitelkiant netikrų paskyrų (botų) tinklus ir koordinuotas kampanijas bandoma sukurti įspūdį, kad asmuo, organizacija ar idėja turi didžiulį palaikymą. Tokios kampanijos ypač suaktyvėja prieš rinkimus ar svarbių sprendimų priėmimą ir yra išnaudojamos daugelyje pasaulio šalių.

Šią techniką puikiai iliustruoja jau minėto poligono Kapčiamiestyje pavyzdys. LRT tyrimų skyriaus surinkta informacija atskleidė, kad socialinių tinklų vartotojus prieš poligono projektą audrino ir kiršino ne realūs asmenys, o botai ir troliai (pastarieji – realūs asmenys, siekiantys kiršinti), dalies jų paskyros – iš Azijos ir Afrikos.

Vadinasi, prieš Seimui priimant sprendimą dėl poligono projekto, socialiniuose tinkluose veikė koordinuota kampanija, kurios tikslas buvo nuteikti gyventojus prieš projektą ir paraginti juos sukilti. Pavasarį prieš poligono steigimą buvo surengtos kelios mažos apimties akcijos ir protestai.

Informacinis užtvindymas. Angliškai ši technika dar žinoma kaip *firehose of falsehood*, arba melo srovė. Šiuo atveju informacinė erdvė užtvindoma daugybe skirtingų ar net priešingų to paties įvykio versijų, siekiant auditoriją ne įtikinti savo tiesa, o sukelti sumaištį ir informacinį

nuovargį. Kai auditorija nebežino, kuo tikėti, ji renkasi nebetikėti niekuo.

Garsesni pavyzdžiai – rusijos pareiškimai, kad 2014 m. virš Rytų Ukrainos numušto keleivinio skrydžio MH17 katastrofa buvo suvaidinta ir laukuose išbarstyti kūnai yra seni lavonai arba kad 2022 m. Buchoje nužudytų žmonių kūnai nėra tikri, tai – aktorai arba manekėnai.

Vienas naujesnių pavyzdžių – į Baltijos šalis vis įskrendantys dronai. Netrukus po šių incidentų pradžios, kremlius paskelbė melą, esą Baltijos šalys Ukrainai leidžia naudotis savo oro erdve puolimams prieš rusiją. Socialiniuose tinkluose įvairiomis kalbomis taip pat skelbtos melagingos versijos, kad dronus į Baltijos šalis siunčia Baltarusija ar net pati Lietuva. Šios lavinos tikslas – ne tik nukreipti dėmesį nuo rusijos agresijos, bet ir sutrikdyti, išvarginti Lietuvos gyventojus, sėti baimę, nepasitikėjimą valdžios institucijomis bei žiniasklaida.

Manipuliavimas algoritmais. SEO, *memai*, „užkabinančios“ antraštės ir kitos gudrybės – visa tai išnaudojama siekiant apsukti „Google“ bei socialinių tinklų algoritmus, kad dezinformacijos sklei-dėjų kuriamas turinys pasiektų milijonus.

Iš tikrųjų, jau pats dezinformacijos konstravimas, grindžiamas neigiamomis emocijomis, yra savotiškas manipu-liavimas algoritmu. Socialinių tinklų algoritmai didžiausia vertybe laiko ne informacijos tikslumą, o vartotojo įsitraukimą – reakcijas, komentarus bei pasidalijimus. Biologiškai žmonės pavei-kesni neigiamoms emocijoms – baimei, pykčiui, liūdesiui, – todėl dažniausiai socialiniuose tinkluose reaguoja būtent į tokio pobūdžio turinį, net jei jis ir nėra tikras.

Apskaičiuodami, kad, pavyzdžiui, baimę keliantys pranešimai sulaukia didžiausio vartotojų įsitraukimo, socialinių tinklų algoritmai aktyviausiai platina būtent juos, neatsižvelgdami į tai, kad informa-cija neatitinka tiesos. Taip melagienos plinta greičiau ir plačiau nei tikri faktai.

KAIP VEIKIA PRIEŠNUODIS?

Dabar madinga patarti: prieš reaguo-dami į socialiniuose tinkluose matomą turinį, pabandykite sustoti ir savęs paklausti, kokią emociją jums bandoma sukelti. Puiku, jei jums pavyks tai padaryti. Vis dėlto, grįžkime į teksto pradžią: sti-prios emocijos mus paveikia taip staiga, kad išjungia bet kokią gebėjimą mąstyti. Taigi, patarti paprasta, o įgyvendinti – tai lyg eiti prieš savo prigimtį.

Todėl geriausias priešnuodis, bent iš pradžių, yra ne reakcija į dezinformaciją, o jos prevencija. Tad rekomenduojau užsiimti reguliaria informacine higiena.

1. „Apsikuopkite“ savo kontaktus. Į draugus priimkite ir sekite tik pažįstamus ir patikimus žmones, venkite nepažįs-tamų ar įtartinų paskyrų bei grupių.

2. Pasireguliuokite matomų naujienų srautą. Nebesekite ar užblokuokite paskyras ar grupes, kurios jums kelia vien tik neigiamas emocijas, taip pat įtartinas paskyras, kurios po jūsų įrašais palieka agresyvius ar provokuojamus komentarus.

3. Stebėkite dėsningumas. Jei paskyra ar grupė populiarina tik vieną naratyvą, pavyzdžiui, skelbia vien prieš Ukrainą ar Vakarus nukreiptą turinį, tai signalizuoja aiškų tikslą programuoti sekėjų nuomo-nes ir paveikti jų veiksmus.

4. Domėkitės informaciniu raštingumu. Kuo daugiau žinosite apie dezinformaci-jos skleidėjų naudojamas manipuliacijos technikas, tuo sunkiau bus jus paveikti. Ugdykite įgūdžius tikrinti informacijos bei jos šaltinio autentiškumą.

Tikrai informacijai skelbti manipuliacijų nereikia, nes faktai kalba patys už save. Apsivalius informacinį lauką nuo nuolatinio triukšmo bei galimų mani-puliacijų, bus vis lengviau nepasiduoti emocijoms ir mąstyti savo galva. ×

O kuo mažiau mąstome, tuo greičiau puolame veikti, – dalytis, komentuoti, reaguoti.

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

„Atsparumo kodas: šauliai 360° ir sąmoningumas informacinių grėsmių akivaizdoje“

PROJEKTĄ IŠ DALIES FINANSUOJA MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

PLANUOJATE ATOSTOGAS?

ŠIOS 5 KLAIDOS GALI KAINUOTI PINIGUS IR SUGADINTI KELIONĘ

Radote puikų viešbutį už neįprastai gerą kainą, greitai atlikote rezervaciją ir ramiai laukiate atostogų. Visgi po kelių dienų paaiškėja, kad rezervacijos nėra, o pinigai pervesti sukčiams. Tokie scenarijai kelionių sezono metu nėra reti, tačiau jų galima išvengti.

Kibernetiniai nusikaltėliai vis dažniau taikosi į keliautojus – naudojami skubėjimu, noru sutaupyti ir tuo, kad planuojant atostogas ne visada atidžiai tikrinamos detalės. IT ekspertas Darius Jatautas dalijasi dažniausiomis klaidomis, kurios gali brangiai kainuoti dar prieš prasidedant kelionei.

„Planuodami keliones žmonės dažnai susitelkia į patogumą ir greitį, todėl ne visuomet atkreipia dėmesį į saugumo detales. Tuo naudojami sukčiai, kurie kuria įtikinamai atrodančias svetaines, siunčia netikras žinutes ar ieško būdų perimti jautrią informaciją“, – sako „NOD Baltic“ IT inžinierius ir ESET ekspertas Darius Jatautas.

Jis išskyrė 5 dalykus, į kuriuos keliautojai turėtų atkreipti dėmesį, kad netektų nukentėti nuo sukčių.

Rubrika „Kibernetinis saugumas“ rengiama bendradarbiaujant su oficialiu ESET atstovu Lietuvoje „NOD Baltic“.

1. „NOD Baltic“ IT inžinierius ir ESET ekspertas Darius Jatautas.

8

1

NETIKRI SKELBIMAI IR PER GERI PASIŪLYMAI

Vienas dažniausių sukčiavimo būdų – netikri apgyvendinimo įstaigų ar automobilių nuomos skelbimai. Keliautojai viliojami mažesnėmis kainomis, išskirtiniais pasiūlymais ar riboto laiko akcijomis.

Pasak eksperto, skubėdami žmonės dažnai nepastebi svarbių ženklų, kurie gali išduoti apgaulę. Tarp jų – neįprasti svetainių adresai, gramatinės klaidos, nesaugūs ryšys ar nepakankamai informacijos apie paslaugos teikėją.

„Prieš rezervuodami nakvynę ar transportą pasidomėkite platformos reputacija, peržiūrėkite atsiliepimus ir įsitikinkite, kad svetainė nėra sukurta visai neseniai. Tokiose platformose kaip „Booking.com“ ar „Airbnb“ taip pat svarbu atkreipti dėmesį į nuomotojo vertinimus ir jų kiekį“, – pataria D. Jatautas.

2

PAVOJINGOS ŽINUTĖS PER „WHATSAPP“ IR „VIBER“

Dar viena sparčiai plintanti sukčiavimo forma – netikros žinutės, siunčiamos per „WhatsApp“, „Viber“ ar kitas susirašinėjimo programėles. Jose dažnai prašoma patvirtinti rezervaciją, atlikti papildomą mokėjimą ar atnaujinti tam tikrus duomenis.

Tokie pranešimai dažnai atrodo itin įtikinamai, nes sukčiai apsimeta žinomomis bendrovėmis ar apgyvendinimo platformomis.

„Gavus tokią žinutę svarbu atidžiai įvertinti jos turinį. Įtarimų turėtų kelti gramatinės klaidos, neįprastos interneto nuorodos ar skubos jausmą kuriantys raginimai kuo greičiau atlikti tam tikrus veiksmus“, – aiškina ekspertas.

3

VIEŠASIS WI-FI – PATOGU, BET NE VISADA SAUGU

Dar vienas pavojus, apie kurį ne visada susimąsto keliautojai, yra viešasis Wi-Fi ryšys. Nors oro uostuose, viešbučiuose, kavinėse ar traukinių stotyse siūlomas nemokamas internetas daugeliui atrodo kaip savaime suprantamas patogumas, tokie tinklai dažnai tampa ir kibernetinių nusikaltėlių veikimo vieta.

Neapsaugotuose tinkluose piktaivaliai gali bandyti perimti duomenis bei stebėti vartotojų veiklą.

„Prisijungus prie viešojo Wi-Fi tinklo, duomenys gali tapti lengviau pasiekiami tretiesiems asmenims. Todėl rekomenduojama vengti jungimosi prie interneto banko ar kitų jautrių sistemų ir, jei įmanoma, naudoti VPN ryšį, kuris užšifruoja perduodamą informaciją“, – sako D. Jatautas.

Ekspertas primena, kad VPN nėra visapusiška apsauga nuo visų grėsmių, tačiau jis gali itin sumažinti riziką naudojantis viešaisiais tinklais.

KAIP APSISAUGOTI KELIONIŲ METU?

Nors sukčiavimo metodai nuolat tobulėja, nemažos dalies incidentų galima išvengti laikantis kelių pagrindinių saugumo principų.

D. Jatautas rekomenduoja:

- visada tikrinti svetainių adresus ir jų reputaciją;
- nespausti įtartinų nuorodų žinutėse ar el. laiškuose;
- naudoti VPN jungiantis prie viešųjų Wi-Fi tinklų;
- vengti naudotis viešomis USB įkrovimo jungtimis;
- bilietus ir paslaugas pirkti tik iš oficialių ar gerai žinomų pardavėjų;
- naudoti stiprius slaptažodžius ir dviejų veiksmų autentifikaciją.

4

TELEFONŲ ĮKROVIMO STOTELĖS GALI SLĖPTI RIZIKAS

Keliaujant neretai praverčia viešos telefonų įkrovimo stotelės, kurias galima rasti oro uostuose, prekybos centruose ar turistų lankomose vietose. Vis dėlto, nors jos atrodo nekalta, kai kuriais atvejais gali tapti kibernetinių atakų įrankiu.

Pavojus kyla tuomet, kai įkrovimui naudojami vieši USB prievadai, kurie teoriškai gali būti išnaudojami ne tik elektros energijai, bet ir duomenims perduoti.

„Piktaivaliai gali bandyti nuskaityti telefone esančius duomenis arba įdiegti kenkėjišką programinę įrangą. Dėl šios priežasties rekomenduojama naudoti savo įkroviklį arba elektros lizdą, o ne tiesiogiai jungtis prie viešų USB jungčių“, – perspėja D. Jatautas.

KĄ DARYTI PAKLIUVUS Į SUKČIŲ RANKAS?

Jeigu vis dėlto buvo paspausta įtartiną nuorodą, perduoti mokėjimo duomenys ar atliktas pavedimas sukčiams, svarbiausia veikti kuo greičiau.

„Pirmiausia reikėtų susisiekti su banku ir užblokuoti galimybę vykdyti internetinius mokėjimus. Taip pat rekomenduojama nedelsiant pakeisti slaptažodžius bei aktyvuoti dviejų veiksmų autentifikaciją visose svarbiausiose paskyrose“, – pataria IT žinovas.

Jis pabrėžia, kad svarbiausia apsauga yra budrumas. Kibernetiniai nusikaltėliai dažniausiai pasikliauja ne technologinėmis spragomis, o žmogaus skubėjimu ir neatidumu. ×

5

BILIETAI IŠ NEPATIKIMŲ PARDAVĖJŲ

Artėjant koncertams, festivaliams ar kitiems renginiams, internete padaugėja suklustotų bilietų pasiūlymų.

Dažnai nusikaltėliai kuria fiktyvias svetaines arba socialiniuose tinkluose siūlo bilietus už patrauklesnę kainą. Dar vienas dažnas metodas – spaudimas veikti nedelsiant, nes neva bilietų liko vos keli.

„Jei gaunate žinutę ar matote pasiūlymą, kuriame pabrėžiama, kad sprendimą būtina priimti nedelsiant, tai turėtų būti rimtas perspėjimo signalas. Sukčiai dažnai siekia sukelti skubos jausmą, kad žmogus nespėtų kritiškai įvertinti situacijos“, – sako ekspertas.

„Prieš atlikdami mokėjimą ar spausdami nuorodą kelioms sekundėms sustokite ir įvertinkite situaciją. Dažniausiai būtent tos kelios akimirkos ir padeda išvengti nemalonių pasekmių“, – apibendrina D. Jatautas.

IŠSILAVINIMAS NESUKURIA IMUNITETO NUO PROPAGANDOS

Tekstas: DR. MYKOLAS SIMAS POŠKUS

9

Tikriausiai visi galvojame, kad dezinformacija ar propaganda mūsų tikrai nepaveiks, nes esame daug ką išmanantys, išsilavinę ir domimės įvairiais dalykais, todėl propaganda neturi mums galios. Deja, tenka nuvilti, bet situacija yra kiek sudėtingesnė, ir vien gera nuomonė apie save ir savo išmanymą nesuteikia imuniteto nuo propagandos.

Stipri emocinė reakcija (ypač, jei tai neigiama emocija) skatina nuomonę susidaryti skubiai, nes aktyvuota simpatinė nervų sistema mus verčia elgtis taip, kad išvengtume žalos, identifikuotume pavojaus šaltinį – būtume pasiruošę grėsmei.

1. Autoriteto žodžiai gali tapti pavojingiausiu propagandos ginklu, kai emocijomis grįstos idėjos pateikiamos taip įtikinamai, kad visuomenė nustoja jomis abejoti.

Jei žvelgsime istoriškai, tarybinė, komunistinė liaupsinanti propaganda, ypač nukreipta į užsienio auditorijas, buvo orientuota būtent į intelektualinį elitą, mokslininkus, universitetų dėstytojus, teisininkus, kultūros ir meno veikėjus. Tai nėra atsitiktinumas, nes būtent šis visuomenės segmentas, pasak Thomo Sowellio, yra efektyviausias kuriant socialines permainas, bet lėčiausiai pajunta tų permainų pasekmes.

Tad kodėl yra taip, kad propaganda paveikia net labiausiai išsilavinusius žmones? Atsakymas slypi ne faktuose, o psichologijoje. Propagandoje faktai vaidina tik papildomą vaidmenį, ir jie net nebūtinai turi būti tikslūs. Propagandos esmė – paveikti žmones emociškai. Kaip kadaise sakė Nobelio premijos laureatas Danielis Kahnemanas, žmonės

linę mąstyti dvejopai: greitai (emociškai, intuityviai) ir lėtai (analitiškai, kritiškai). O žmogaus prigimtis tokia, kad mes visi mėginame dėti kuo mažiau pastangų, norėdami pasiekti norimus rezultatus; tai yra tiesa, net jei kalbame apie kognityvines pastangas. Jei galime nuomonę susidaryti per daug nesistengdami – taip dažniausiai ir padarysime.

Propaganda kaip tik ir orientuota į greitus sprendimus, į greitas, emocijomis grįstas reakcijas, kurios gali būti pačios įvairiausios: pyktis, baimė, pasipiktinimas, pasididžiavimas ar bet kokia kita stipresnė emocija. Stipri emocinė reakcija (ypač, jei tai neigiama emocija) skatina nuomonę susidaryti skubiai, nes aktyvuota simpatinė nervų sistema mus verčia elgtis taip, kad išvengtume žalos, identifikuotume pavojaus šaltinį – būtume pasiruošę grėsmei. Esant pavojui (tikram ar tariamam), mūsų organizmai labai teisingai veikia taip, kad negaištume laiko giliems apmąstymams. O susidarius nuomonę, kurios pagrindas buvo stipri emocija, bus gerokai sunkiau ją pakeisti, nes ta nuomonė veikia tarsi gynybos strategija tariamai ar tikrai grėsmei atremti.

Aukštasis išsilavinimas, manytume, suteikia žmogui įrankius, kaip analizuoti įvairius klausimus ir rasti objektyvią tiesą, jei tokia yra prieinama. Tad galima galvoti, kad išsilavinę žmonės turėtų būti atsparesni polinkiui mąstyti greitai ir nuomones susidaryti impulsyviai. Deja, su biologija išsilavinimas nepakovo, o tai parodo ir tyrimai, nagrinėjantys propagandos veikimą.

Turime suprasti, kad išsilavinę žmonės bus atsparesni propagandai tik tuomet, jei šioji yra susijusi su jų ekspertine sritimi, kur jau egzistuoja gausus žinių ir kompetencijų bagažas, leidžiantis pastebėti su visuma nederančius propagandinius teiginius. Kitose srityse, deja, net ir profesoriai pasiduoda tokiems pat kognityviniams šališkumams, kaip ir visi kiti.

Išsilavinę ir gebantys argumentuoti žmonės bus pajėgūs itin grakščiai ir sklandžiai argumentuoti net ir neracionaliai, emociškai susidarytas pozicijas. Tuomet susiklosto situacija, kai žmogus, kuris visuomenėje gali būti suvokiamas kaip autoritetas, atkartoja propagandinę informaciją ir ją pateikia taip gražiai, taip elegantiškai, kad visuomenei belieka tik pasitikėti ir patikėti. Tokio rezultato kadaise siekė KGB, demoralizuodama Vakarus. Analogiški procesai daugiau ar mažiau neabejotinai vyksta ir šiandien.

Mes visi – sąmoningai ar nesąmoningai – esame linkę užsiimti savo šališkumą ir įsitikinimų gynimu. Visi esame linkę stoti mūru už tuos dalykus, kurie dera su mūsų vertybėmis, tapatybe ir pasaulėžiūra. Negana to, mes sąmoningai arba nesąmoningai ieškome informacijos, kuri derėtų su mūsų įsitikinimais, taip dar giliau juos įdiegiant į mūsų tapatumą. Tai vadinama patvirtinimo šališkumu.

Propaganda dažnai nėra skirta kardinaliai pakeisti įsitikinimus, ypač jei tai ilgalaikė propagandos ar demoralizacijos kampanija. Propaganda bus orientuota į jau egzistuojančius įsitikinimus, kad ir kokio stiprumo jie būtų, ir naudodamasi patvirtinimo šališkumu, tendencingai pateikdama informaciją, ji keis visuomenės įsitikinimus po truputį, tačiau norima linkme. Pavyzdžiui, jei koks nors politikas yra abejotinos reputacijos arba mes neturime stiprios nuomonės apie tą politiką, naudodami propagandą galime selektyviai pranešti tik apie gerus arba tik apie blogus to politiko darbus (tikrus ar tariamus), taip laipsniškai stumdami visuomenės sentimentą norima kryptimi.

Svarbu suprasti, kad propaganda yra veiksmingusia būtent tada, kai visuomenė arba neturi nuomonės, arba ta nuomonė nėra stipri. Tuomet propagandos procesas, veikiant sistemingai informacijos sklaidai, gali šią nuomonę suformuoti. Kita vertus, jei visuomenėje vyrauja stipri nuomonė konkrečiu klausimu, ją pakeisti bus gerokai sunkiau ir tai truktų gerokai ilgiau.

Tad ką gi reikėtų daryti mums? Kaip tapti atsparesniems propagandai? Pirmiausia, reikėtų suprasti, kad tokio imuniteto neturime nė vienas, ir išeitis yra tik kritinis, analitinis mąstymas. Įvertinkime, ar žinutė orientuota į faktus, ar į emocijas; ar žinutės šaltinis yra patikimas (prisiminkime, kad net ir itin išsilavinę bei protingi žmonės gali būti paveikti propagandos); ar yra daugiau šaltinių, kurie galėtų patvirtinti žinutės turinį, ir kas labiausiai laimėtų, jei žinutei pasisektų mus įtikinti. Galiausiai, kartais verta pabūti velnio advokatu ir paklausti savęs, kaip pateikiamą informaciją interpretuotų žmones, turintis priešingus nei mūsų įsitikinimus. Toks analitinis žvilgsnis į informaciją paskatina įdėti pastangų vertinant turinį ir sumažina emocijų poveikį mūsų nuomonei. Tačiau net ir tai imuniteto nesuteikia, tad visada būkime atviri galimybei, kad mes galime apsigauti. Kaip mokslininkas galiu patikinti, kad nėra jokios gėdos pakeisti nuomonę pasikeitus faktams. Išlikime budrūs. ×

PALAPINĖ – ANTRI NAMAI

Tekstas:
EDUARDAS KLIMENKA,
GABRIELIUS E. KLIMENKA,
#IŠGYVENIMO AKADEMIJA KLIMENDKA

Kaip klostysis žygis daugiausia priklausys ne nuo sėkmės, o nuo pasiruošimo ir išmuktų pamokų. Kiekviena gamtoje praleista naktis yra tarsi egzaminas, kuriame visos smulkmenos yra svarbios – netinkamai pasirinkta vieta ar prastai išvėdinta palapinė gali paversti tavo taip ilgai lauktą nuotykių savaitgalį tikru ištvermės išbandymu. Visuomet geriau mokytis iš svetimų klaidų. Tad tikimės, kad šie keli patarimai tau padės išvengti šlapių ir bemiegių naktų tavo antruose namuose – palapinėje.

10

KAIP PASIRINKTI VIETĄ STOVYKLAVIMUI

Pirmasis fizikos dėsnis miške – gravitacija visada laimi. Rinkdamas vietą palapinei, niekada nenumok ranka net į ir mažiausią reljefo nuolydį. Iš pažiūros menkas kelių laipsnių kampas dieną neatrodo pavojingas, tačiau naktį tavęs laukia nelygi kova: kūnas pamažu, bet užtikrintai nuslinks žemyn nuokalnės kryptimi. Ryte su visais miego kompanjonais prabusite susigrūdę palapinės kampe, sušlapę nuo kondensato ir skaudančiais kaklais. O juk energijos reikės visos dienos žygiui. Yra tekę prabusti tokiaame neapsakomame sąmyšyje, kai kūnas dėl neuždarytos išėjimo pertvaros ir nuolydžio derinio buvo padalytas pusiau: iki bambos palapinėje, o tai, kas žemiau bambos, lauke...

Komfortas prasideda nuo kruopštaus pasiruošimo, o ne nuo storo čiužinio. Prieš statydamas palapinę, paskirk kelias minutes nuvalyti aikštelę. Kiekvienas nepastebėtas kankorėžis, šaka ar nedidelis akmenukas naktį pavirs tikru kankinimo įrankiu, kurį tavo nugara pajus net per kelis kilimėlio sluoksnius. Nebent nori patirti tai, ką patyrė princesė ant žirnio. Pašalink aštrius

akmenis – taip ne tik išgelbėsi savo miegą nuo košmarų, bet ir apsaugosi nuo pradūrimo palapinės dugną bei savo brangų pripučiamą čiužinį.

Medžių laja – natūralus miško skėtis. Jei tik leidžia aplinkybės, stovyklavietę įrenk po medžiais, o ne atviroje plynėje ar pievoje. Tai geriausia apsauga nuo ankstyvos ryto rasos, kuri gausiai iškrenta atvirose vietose, paversdama palapinę sunkia, drėgna našta, kurią vėliau teks nešti ant pečių. Išimtis iš šios taisyklės – artėjanti audra arba stiprus vėjas. Tuomet palapinę reikėtų statyti kuo toliau nuo medžių, o dar geriau išvis jos nestatyti ir slėptis rimtesnėje užuovėjoje, pavyzdžiui, name arba oloje. Jeigu atvykai tik stovyklauti, medžių šakos vasarą apsaugos nuo pirmųjų spiginančių saulės spindulių, leisdamos pailsėti ilgiau ir pradėti dieną be papildomo karščio smūgio. Jeigu tavo tikslas yra kuo anksčiau išvykti, saulė bus geras žadintuvas. Į kylančią saulę orientuota stovyklavietė padės ryte šiek tiek pradžiovinti išvakarėse sušlapusius ar dėl nakties kondensato sudrėkusius daiktus.

Kraštovaizdžio žvalgyba – sausos nakvynės raktas. Rinkdamas vietą stovyklavietei, venk apgaulingos

Kiekviena gamtoje praleista naktis yra tarsi egzaminas, kuriame visos smulkmenos yra svarbios – netinkamai pasirinkta vieta ar prastai išvėdinta palapinė gali paversti tavo taip ilgai lauktą nuotykių savaitgalį tikru ištvermės išbandymu.

1. Nors stovykla prie pat ežero ar upės kranto atrodo romantiškai, būtent čia drėgmės lygis bus didžiausias. DI sugeneruotas vaizdas.

vandens telkinių teikiamos romantikos ir vaizdingų žemumų žabangų. Nors stovykla prie pat ežero ar upės kranto atrodo romantiškai, būtent čia drėgmės lygis bus didžiausias. Taip pat atmink – šaltas ir sunkus oras naktį slenka žemyn ir kaupiasi slėniuose bei daubose. Vakarėjant pakilęs rūkas akimirksniu prasiskverbs pro palapinės sluoksnius. Norėdamas išvengti šios natūralios „šaldymo kameros“, stovyklą įrenk bent šiek tiek aukščiau, ant kalvelės ar šlaito, kur oras išlieka sausesnis ir šiltesnis. Taip pat turėk omenyje, kad naktį šaltas oras slenka link vandens, o pakilus saulei nuo jo, tad jei tavo palapinė atvira ir stovi netinkama kryptimi, gali sustirti net ir vasarą.

NEMATOMAS PRIEŠAS – KONDENSATAS

Sveiki atvykę į realybę. Kad ir kaip stengsiesi, kondensato palapinėje visiška išvengti nepavyks. Tai natūralus fizikinis reiškiny, su kuriuo susiduria kiekvienas, – nuo naujoko iki patyrusio žygių vilko. Tačiau neverta bandyti pakeisti gamtos dėsnių; reikia juos suvaldyti. Tinkamai elgdamiesi, drėgmės kiekį galime sumažinti iki tokio lygio, kad ji netrukdytų.

Kas gi yra tas paslaptینگasis kondensatas? Paprastai tarient, kondensacija atsiranda tada, kai šiltas ir drėgnas oras susiduria su šaltu paviršiumi ir pasiekia vadinamąjį „rasos tašką“ – temperatūrą, kuriai esant dujos virsta vandens lašais. Palapinėje ši drėgmė atsiranda iš trijų pagrindinių šaltinių: tavo paties kvėpavimo (per naktį žmogus iškvėpia iki litro vandens), bendro aplinkos oro drėgnumo ir, žinoma, netinkamo vėdinimo, kuris užrakina šį garų kokteilį uždaroje erdvėje.

Gal laikas prasivėdinti? Gera palapinė – ne ta, kuri kainuoja brangiausiai, o ta, kuri atliepia tavo poreikius. Jos užduotis yra dvejopa: apsaugoti nuo lietaus, bet kartu leisti orui laisvai cirkuliuoti per ventiliacines angas. Vidinė jos dalis turėtų būti iš tinkelio arba turėti papildomas vėdinimo angas. Norėdamas taisyklingai ventiliuoti, laikykis paprastos taisyklės: net per lietuį neuždenk ventiliacinių angų. Jei naktis rami, vagys ramiai miega namučiuose, o nuo įkyrių uodų saugo vidinis palapinės sluoksnis; viršutinį (vandeniui atsparų) sluoksnį palik bent šiek tiek prasęgtą – tegu švelnus nakties vėjelis atlieka savo darbą.

Suteik sau daugiau erdvės. Mažoje, suspaustoje erdvėje drėgnas oras neturi kur sklaidytis, todėl kondensatas formuojasi žaibiškai. Praktika rodo, kad verta rinktis palapinę, kurioje būtų viena vieta daugiau, nei planuojama žmonių, pavyzdžiui, keliaujant dviese, geriau rinktis trivietę palapinę. Šis papildomas tūris ne tik suteiks karališko komforto jausmą daiktams, bet ir veiks kaip papildomas oro buferis, saugantis nuo drėgmės pertekliaus. Tačiau tai nėra privaloma ir labiau tinka stacionariam stovyklavimui. Nes tie, kas sako „didesnė palapinė“, mintyje turi didesnį svorį ant pečių.

Virtuvę palik už miegamojo ribų. Gaminti maistą ar virti vandenį palapinės viduje yra tiesiausias kelias į vietinę pirtį, nes garuojantis puodas akimirksniu drėgme padengs visas sienas. Jei dėl ekstremalių oro sąlygų visgi esi priverstas virti viduje, iškart po to pravėdink palapinę. Tiesa, žiemos žygių metu trumpam saugiai palikta deganti dujinė turistinė viryklė gali padėti sausinti vidinį orą ir sušildyti aplinką, tačiau tuomet reikia būti maksimaliai budriam, nes palapinėje gali pasidaryti taip karšta, kad ir ji pati išgaruos.

IŠ GYVENIMO

Visada išbandyk naują daiktą. Šis principas galioja ir tavo naujai palapinei. Prieš vykdamas į žygį, bent porą kartų pastatyk palapinę savo kieme, parke,

bute (kodėl gi ne) ar kitoje tau patogioje vietoje. Ne kartą teko matyti iki kone kumštynių ir ašarų fontano susipykusių porų, kai akivaizdžiai be jokios patirties bandoma pasistatyti palapinę ežero pakrantės stovyklavietėje. O tai turėjo būti romantiškas vakaras... Treniruotė padeda išvengti tokių ir kitokių netikėtų siurprizų. Be to, pirmą kartą procesas visuomet užtrunka ilgiau. Perpratus principą palapinę pastatysi žymiai greičiau.

Teisinga įtampa. Nepakankamai įtemptos sienelės bus pralaidesnės lietaus vandeniui. Vėjyje besiplaikstančios sienelės gali pakenkti miego kokybei. O nepakankamai įtemptos virvės stipresniam vėjui suteiks papildomos inercijos. Čia pravers naudingi mazgai, kuriais lengviau suteiksi palapinei standumą.

Kuoliukai. Neteisingai į žemę įkaltas kuoliukas labai lengvai atspalaiduos. Yra rizika, kad palapinė taps tiesiog atklode. Kuoliuką į žemę kalk 45 laipsnių kampą jo viršutinę dalį nukreipdamas priešinga nuo palapinės kryptimi.

Milžino kompleksas. Jeigu esi toks aukštas, kad atsigulęs palapinėje kojomis lieti sienelę, rizikuoji pabusti dėl kondensato, susikaupusio ant sienelės, peršlapusiomis kojinėmis ar miegmaišiu. Jeigu kojos remiasi į sietelį, tai ženklas uodui, kad vakarienė patiekta. Norėdamas išvengti tokios nemalonios situacijos kojūgalį įmauk į striukę tarsi į kokią kojinę. Jeigu turi atliekamą šiukšliamaišį, gali ir jį panaudoti. Jeigu palapinė stovi nuokalnėje (dėl to tendencingai slinksiesi prie sienelės, nelygu, kaip atsigulei), kojūgalyje ar iš šono padėk kuprinę.

Vyniojimo akrobatika. Atėjus laikui judėti, neskubėk palapinės vynioti tiesiog ant žemės. Vyniodamas tiesiai ant samanų ar žolės, kartu į ritinį neišvengiamai įsuksi šakelių ir kuo įvairiausių paletę miško faunos, įskaitant drėgnus šliužus ar vabzdžius. Taip pat sušluosi visą drėgmę, kuri ilgainiui supūdys audinį. Jeigu tik leidžia aplinkybės, palapinę pakuok pakėlęs nuo žemės, ore, o patį vyniojimo procesą užbaik įrėmęs spaudžiamą ritinį sau į kojas virš kelių. Tokia padėtis padės tvirtai susukti palapinę.

Džiaugiuosi, kad stovyklavietę palieku švaresnę nei radau, ir jau prieš išvykstant esu tikras, kad pavyko įrangą tinkamai paruošti ateinančiam vakarui. Veikiausiai, čia aptartos situacijos tėra tik lašas jūroje. Bet geriau, kad tas lašas būtų jūroje, o ne tavo palapinėje! ×

NEMATOMAS PARTIZANŲ FRONTAS:

1

RĖMĖJŲ SODYBOS, RYŠIŲ PUNKTAI IR SLAPTOSIOS PAŠTO DĖŽUTĖS

11

Tekstas: DR. AISTĖ PETRAUSKIENĖ

Tęsdami pasakojimą apie partizaninio karo kraštovaizdį, šiame numeryje aptarsime rėmėjų sodybas, ryšių punktus ir pašto dėžutes.

1. Prie Nazarankos pušies (Utenos r.) po samanomis partizaninio karo metais veikė „pašto dėžutė“. Nuotraukoje ryšininkas Vladas Tursa. Nuotr. Balio Juodzevičiaus, 1997 m.

Partizaninį karą dažniausiai įsivaizduojame kaip kovą miškuose – bunkerius, kautynes, žygius ir nuolatinį pavojų. Tačiau šis vaizdas būtų nepilnas, jei nepastebėtume kitos, gerokai mažiau matomos pasipriešinimo pusės. Ginkluotą kovą palaikė ištisas rėmėjų, ryšininkų ir slaptų ryšių punktų tinklas. Būtent jis leido partizanams išlikti, palaikyti ryšį, perduoti įsakymus ir spaudą, aprūpinti kovotojus maistu bei vaistais. Šis nematomas kraštovaizdis buvo ne mažiau svarbus, nei bunkeriai ar stovyklos.

Svarbiausia šio tinklo grandimi tapo rėmėjų sodybos. Tai buvo vietos, kuriose partizanai rasdavo ne tik maisto ar nakvynę. Jose būdavo įrengiamos slėptuvės ir bunkeriai, gydomi sužeistieji, perduodama informacija, kartais apsisistodavo laisvės kovotojų artimieji ar jų vaikai. Rėmėjų namai tapdavo saugia užuovėja žmonėms, kurių kasdienybę lydėjo nuolatinis pavojus. Jungtinės Kęstučio apygardos nuostatose skelbiama, kad „nariai / rėmėjai organizaciją remia suteikdami jai medžiaginę paramą ir padėdami vadovybės, organizacinių skyrių ir partizanų dalinių pareigūnams atlikti jiems atitenkančias organizacines pareigas bei užduotis“.

Tokios sodybos nebuvo pasirenkamos atsitiktinai. Partizanai gerai pažinojo vietos žmones, jų nuotaikas ir pažiūras, todėl ieškojo namų, kuriuose galėtų pasitikėti šeimininkais. Ne mažiau svarbi buvo ir pati vieta – viensėdžiai, pamiškės, upelių pakrantės ar atokesni ūkiai suteikdavo daugiau galimybių nepastebėtiems ateiti ir pasitraukti.

Istorikai ne kartą yra pabrėžę, kad be plataus rėmėjų tinklo partizaninis karas nebūtų trukęs taip ilgai. Šią mintį patvirtina ir išlikę partizanų prisiminimai, taip pat rėmėjams skirti padėkos raštai, atšaukimai. Nepaisant to, daugelis rėmėjų ir ryšininkų, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, kukliai vertino savo indėlį. Nuo 2013 m. teko aktyviai lankyti dar gyvuojančias Vyriausiosios vadovybės ryšininkes, kurios visos sutartinai kartojo, jog jos nebuvo tokios reikšmingos ir svarbios, jos nepadarė tokių „žygdarbių“, kokius darė partizanai.

Pirmaisiais pasipriešinimo metais rėmėjais natūraliai dažniausiai tapdavo partizanų artimieji. Kovotojai grįždavo į gimtuosius namus pasiimti maisto ar būtiniausių daiktų. Tačiau prasidėjus masiniams trėmimams ir areštams šis ratas sparčiai keitėsi. Pagalbą teikė kaimynai, pažįstami, įvairių socialinių sluoksnių žmonės, kuriuos jungė ne giminystė, o bendras apsisprendimas remti kovą už Lietuvos laisvę.

2

Apie tokių žmonių pasiaukojimą jautriai savo dienoraštyje rašė partizanas Lionginas Baliukevičius-Dzūkas: „Šio bunkerio šeimininkai yra vargšai žmonės, tiesiog elgetos, tačiau jų širdys – auksinės. Jie nieko neturi, skarmalais apsilvilkę, sukrypusioj, supuvusioj trobelėj gyvena, tačiau jie sutinka atiduoti mums paskutinį savo duonos kąsnį. Ir tai nėra kažkoks apsimetimas: ne baimės verčiami jie tai daro, nes per tiek metų išmokom žmogų pažinti ir vertinti iš pirmo pažvelgimo, iš balso intonacijos...“

Paskutiniaisiais partizaninio karo metais ryšiai tarp kovotojų ir jų rėmėjų dar labiau sustiprėjo. Bunkeryje slėptasi tik iškilus pavojui, o didelė kasdienio gyvenimo dalis persikeldavo į sodybas. Partizanai padėdavo dirbti ūkio darbus, kartu švėsdavo religines ir šeimos šventes, rūpindavosi vaikais. Rėmėjos Zosės Grigaitienės dukra Irena prisiminė, kaip partizanas Feliksas Kokšta, norėdamas neatkreipti dėmesio, apsilvildavo moteriškais drabužiais, užsirišdavo skarelę ir eidavo parsinešti malkų: „Jis [Feliksas Kokšta] apsilvildavo bobiškai, užsided skarute, tai jis eidavo malkų atsinešt, mes eidavom ir jis eidavo kartu. Apsivelka mamos sijoną, jeigu kas staiga pamatys, tai galvos, kad čia iš mūsų, vaikai. »

+ Istorikai ne kartą yra pabrėžę, kad be plataus rėmėjų tinklo partizaninis karas nebūtų trukęs taip ilgai.

2. 1945–1946 m. svarbiu besikuriančios Kęstučio apygardos vadovybės ryšių punktu tapo „Birutės kalnelis“ – Marcelės Radzevičienės sodyba Antaniškių k. (Raseinių r.) Sodybos šeimininkės dukra mena: „Pas mumi buvo paskutinis taškas, nes pas mumi visi ryšininkai ateidavo.“ Per 1946 m. Kalėdas Radzevičių namus sudegino Šiluvos stribai, šeima pabiro. Užrašas ant kryželio skelbia: „Čia mūsų gimtinė. Radzevičiai“. Nuotr. Aistės Petrauskienės, 2015 m.

3. Stribus užuosdavęs partizanų ryšininko Albino Kęstučio Bersėno-Stirniuko šunelis. Ryšininkas mena, kad tuomet, kai į sodybą atvykdavo svetimi žmonės, šuo reaguodavo skirtingai. „Kur silke atsiduoda, ten stribas koks, tai stipriai loja, o kur partizanas – žalia giria, nė am“. Molupiai. Apie 1950 m.

4. Remiantis partizanės Aleksandros Radzevičiūtės-Caporkienės prisiminimais atkurtas Plekaičių k. (Raseinių r.) partizaninio karo metų žemėlapis pagal gyventojų nuotaikas partizanų atžvilgiu. Terminija – A. Radzevičiūtės-Caporkienės. Brėžinys Vykinto Vaitkevičiaus.

5. Tokią ryšių schemą (Lietuvos ypatingajame archyve išliko tik vertimas į rusų kalbą) Tauragės apskrities MGB skyrius paėmė 1947 m. sausio 18 d. sunaikinęs Lydžio rinktinės štabą. Didžiosiomis raidėmis užkoduotas Organizacinio sektoriaus pavadinimas, paryškintomis mažosiomis raidėmis – partizanų būriai, neparyškinti – ryšininkai. Iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

O vakare, kai jau sutemst, tai mes turėjom slides. Nu tai tada Kokštai abudu [Zofija ir Feliksas Kokštos] ir mano sesuo važiuodavo pasivažinėti ir jie dūkdamo ilgai, pareidavo labai vėlai.“ Tokie prisiminimai leidžia suprasti, kad net karo sąlygomis žmonės stengėsi išsaugoti bent dalelę įprasto gyvenimo.

Ne mažiau svarbi už rėmėjų sodybas buvo ryšių punktų sistema. Ji pavienius partizanų būrius jungė į vientisą organizaciją. Ryšių punktai veikė ne tik sodybose – jais tapdavo malūnai, parduotuvės, geležinkelio stotys ar kitos iš anksto sutartos vietos. Kiekvienas punktas buvo svarbi grandis perduodant įsakymus, laiškus, spaudą ar kitą informaciją.

Šių punktų veiklą gaubė griežta konspiracija. Ryšių punktai liudija apie partizaninio karo metų konspiraciją: ryšininkai turėjo slapyvardžius, ryšių punktai – slaptavardžius, o juose susitikę ryšininkai vienas kitam prisistatydavo sakydami slaptažodžius (parolius). Ar saugu eiti į ryšio punktą dažnai rodydavo kieme palikti sutartiniai ženklai. Prisikėlimo apygardoje veikė ryšių punktai, vadinti „Ilgąja Uošviene“, „Piktąja Uošviene“, „Smarkiąja Uošviene“, „Brace“, „Bezdale“ ar „Liuliorkomis“.

3

Jungtinės Kęstučio apygardos Organizacinio sektoriaus (toliau – OS) vado 1947 m. kovo 25 d. paskelbtuose ir apygardos vado patvirtintuose nurodymuose, kaip reikia tvarkyti, naudoti ir atlikti ryšių darbą, teigta, kad pareigūnas, norintis įteikti korespondenciją ar kitu tikslu pasinaudoti ryšių punktu, privalo arba iš anksto būti nurodytas ryšių punkto vedėjui, arba susitikus pasakyti nustatytą punkto slaptažodį. Jie buvo sudaromi klausimo ir atsakymo principu. Pavyzdžiui, ryšių punkte Romo Žviko namuose Dapkaičių k. (Raseinių r.) atėjęs asmuo turėjo sakyti: „Atėjau varlės pieno“, šeimininkas atsakydavo „Kumelės duosiu.“ Ryšių punkte Vaidatonių k. (Tauragės r.) tarp namų šeimininko ir ryšininkės Danutės Šlezaitės naudotas trumpas slaptažodis „Ančia“, į jį buvo atsakoma „Tiltas“.

Išskirtinį atvejį tardymo metu mini partizanas Vaclovas Čepukonis, vėliau tapęs agentu smogiku. Anot jo, kaip parolis naudoti ne sutarti žodžiai, o perpus perplėšta civiliais rūbais apsirengusio partizano Kazio Kregždės nuotrauka.

Ryšininkė Ona Bitvinskaitė-Šebelskienė vėliau prisiminė, kad ryšių linijos buvo tarsi miesto gatvės – nuo vieno punkto

jos išsišakodavo įvairiomis kryptimis. Šis palyginimas leidžia įsivaizduoti tikrąjį tinklo mastą. Ryšių punktai jungė skirtingas apygardas, rinktines ir būrius, todėl net okupacijos sąlygomis partizanų vadovybė galėjo koordinuoti veiksmus visoje Lietuvoje.

Didėjant sovietų saugumo spaudimui, ryšių sistema keitėsi. Vis dažniau pradėtos naudoti vadinamosios pašto dėžutės – iš pirmo žvilgsnio niekuo neišsiskiriančios vietos, kuriose būdavo paliekami laišukai, spauda ar nedideli siuntiniai. Jomis tapdavo medžių drevės, kelmiai, akmenys, vėjovartos, piemenų būdelės ar net kapinių tvorų kampai. Dažnai laišką palikęs ir jį paėmęs žmogus vienas kito nė nepažinojo.

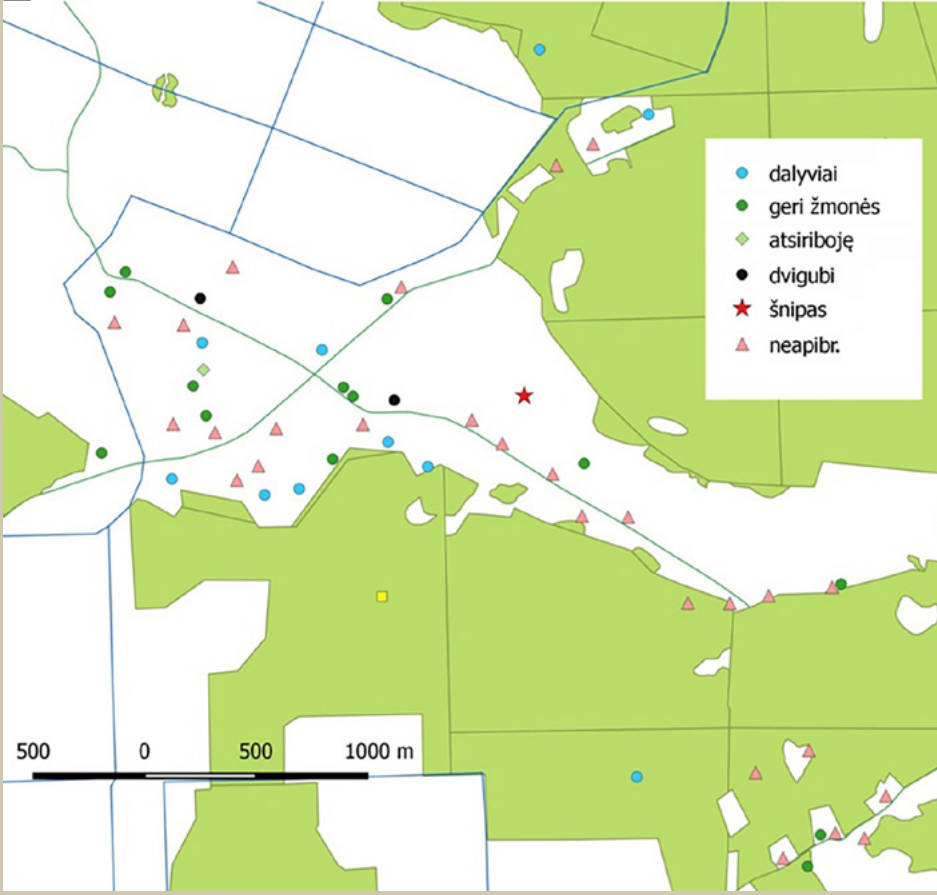
Apie perduotą siuntą kartais pranešdavo vos pastebimas ženklas. Panevėžio krašte buvo sutarta, kad prie kelio numesta eglės šakelė reiškia – slaptavietėje laukia laiškas. Tokie ženklai atrodė paprasti, tačiau jie buvo kruopščiai apgalvotos konspiracijos dalis. Kiekvienas nereikalingas susitikimas didino išdavystės ar arešto pavojų.

LYDŽIO RINKTINĖS RYŠIŲ SCHEMA

Plačiau pašto dėžutės pradėtos naudoti paskutiniaisiais partizaninio karo metais, kai ryšininkų tinklą išretino žūtys ir areštai. Kai kuriose apygardose net nuspręsta atsisakyti nuolatinį ryšininkų ir ryšius palaikyti tik naudojantis slaptavietėmis arba tiesioginiuose partizanų susitikimuose. Antai 1950 m. gruodžio 28 d. Adolfo Ramanausko rašte skelbiama, kad „ryšių punkte ir pas ryšininką lankytis tik ryšių reikalais“. Pabrėžtina, kad saugumo tikslais ryšių punktuose nebuvo rengiamos partizanų slėptuvės. Taigi, jei bunkeriai buvo išskirtinai partizanų erdvė, tai ryšių punktai – ryšininkų, o tam tikru mastu, rėmėjų laukas.

Šiandien partizaninio karo kraštovaizdį dažniausiai siejame su bunkeriais, kautynių vietomis ar memorialais. Tačiau ne mažiau svarbus buvo ir nematomas jo sluoksnis – paprastos kaimo sodybos, slapti takai į ryšių punktus, medžio drevė ar po akmeniu paslėptas laiškas. Šiose vietose nevyko mūšiai, tačiau čia kasdien buvo sprendžiama, ar pasipriešinimas išliks. Todėl kalbėdami apie partizaninį karą turėtume prisiminti ne tik tuos, kurie rankose laikė ginklą, bet ir tuos, kurie savo namus pavertė laisvės kovos atrama. ×

ANTANINA LIORENTAITĖ: TARP ŽEMĖS IR DANGAUS. I DALIS

Tekstas: TOMAS KIZEVIČIUS

Lietuvos aviacijos istorijoje, greta gerai žinomų konstruktorių, karo lakūnų ir aviacijos veikėjų, būta ir asmenybių, kurių vardai šiandien minimi gerokai rečiau, nors jų indėlis ne mažiau reikšmingas. Viena tokių asmenybių – Antanina Liorentaitė (1906–2003), pirmoji Lietuvos moteris lakūnė ir parašiutininkė. Savo ryžtu, profesionalumu ir atkaklumu ji ne tik įsitvirtino tuomet vyriškoje aviacijos srityje, bet ir prisidėjo prie jos populiarinimo, tapdama įkvepiančiu pavyzdžiu tiek savo laikmečiu, tiek šiandien.

IŠ KAIMO Į DANGŲ

A. Liorentaitė gimė 1906 m. lapkričio 11 d. Žvirgždaičiuose, pasiturinčių ūkininkų Petro ir Barbaros Liorentų šeimoje. Ji buvo jauniausias [aštuntas] vaikas šeimoje. Šeima valdė apie 65 ha žemės.

Antaninos tėvas Petras Liorentas, gimęs 1852 m. Žvirgždaičiuose, augo 5 vaikų šeimoje. Be jo, šeimoje augo dar 2 broliai ir 2 seserys. Iš tėvo Petras Liorentas paveldėjo 50 ha ūkį. Būdamas brandaus amžiaus jis vedė Barborą Olekaitę. Spaudos draudimo metais Petras bendravo su Lietuvos himno autoriumi, gydytoju ir prozininku Vincu Kudirka. Ne kartą Liorentų namuose lankėsi žandarai ieškodami draudžiamos lietuviškos spaudos. Petras savo vaikams tapo patriotiškumo ir altruizmo pavyzdžiu.

12

1

Antaninos motina Barbora Olekaitė gimė 1865 m. Žardelių k., Barzdų visč. Barboros tėvai buvo stambūs ūkininkai, vadinti šimtamargiais.

A. Liorentaitė gimė ir augo nedidelėje Žvirgždaičių gyvenvietėje, įsikūrusioje abipus Nenuopės upelio, prie kelio iš Griškabūdžio į Kudirkos Naumiestį.

Antanina augo kartu su dviem broliais (Petru Vincu ir Jonu) bei penkiomis seserimis (Matilda, Judita, Elena, Petronėle ir Ona Eugenija).

Baigusi Vilkaviškio gimnaziją, Antanina išvyko į tuometinę sostinę Kauną ir apsigyveno Aukštojoje Fredoje. Dirbo telefoniste Kauno pašte. Antaninai teko telegrafe budėti ir 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo naktį, kai buvo užimtas Generalinis štabas, Centrinė telefono ir telegrafo stotis bei kiti vyriausybinių pastatai.

LEMTINGAS APSILANKYMAS

Apsilankymas pas brolių, karo lakūną Joną Liorentą Aleksoto aerodrome buvo lemtingas. Brolis pasiūlė jai paskraidyti kartu. Apskriejus aplink Kauną ir atlikus keletą sudėtingesnių posūkių, nusileidusi ant žemės Antanina buvo be galo sužavėta. Tuomet ji sakė: „Kelionė mane apsvaigino. Pakilus arčiau saulės, nebenorėjau grįžti į žemę.“

Nutariau pati išmokyti valdyti tą urzgiančią mašiną.“ Lietuvos aeroklubas organizuodavo kursus, skirtus civilinių lakūnų rengimui. Sužinojusi, kad vyksta naujas priėmimas, A. Liorentaitė užsirašė į juos ir 1931 m. rudenį pradėjo mokytis. Lankė III civilinių lakūnų mokymo grupę, kurią sudarė 4 vyrai ir 2 moterys. Anais laikais į moteris, bandančias siekti karjeros, daugelis žiūrėjo skeptiškai: vieni stebėjosi, kiti juokdavosi, o vienas iš Antaninos instruktorių, mėgęs išgerti, net sakydavo: „Bobos, ko čia lendate į aerodromą, puodus mazgoti jums tinka, ne čia.“ Su A. Liorentaite kartu mokėsi Marytė Jautokaitė, kuri, nors ir gavo piloto licenciją, tačiau dėl sveikatos problemų skraidyti negalėjo, o po kelerių metų mirė nuo džiovos. Pirmajam Lietuvoje moters lakūnės skrydžiui ankstesniuose kursuose buvo rengiama Ona Steponaitytė, tačiau ji neišlaikė praktinio egzamino.

NEBAISŪS NEI SUKTUKAI, NEI KILPOS

Pirmasis A. Liorentaitės skraidymo instruktorius buvo Antanas Mikėnas. Praktiniai užsiėmimai vykdavo Aleksoto aerodrome naktimis, nes tada oras būdavo ramiausias. O dieną, net jeigu dangus ir būdavo giedras, pakilus aukščiau, lėktuvai buvo blaškomi oro srovių, krisdavo į oro duobes. Iš Aukštosios Fredos, kur Antanina gyveno, iki aerodromo [5 km] ji eidavo pėsčia, o po pratybų grįždavo į darbą pašte.

Pirmoji Lietuvos moteris lakūnė ir parašiutininkė.

Ji buvo įtraukta į profesionalių lakūnų eskadrilę, tinkančią skraidyti esant karo sąlygoms.

1. A. Liorentaitė pilotuojamame lėktuve Kaune. Vėly „Plieno sparnai“.

2. Antanina Liorentaitė aerodrome prie lėktuvo. 1937 m. Iš Vinco Kudirkos muziejaus archyvo.

Taip A. Liorentaitė treniravosi ir dirbo dvejus metus [1931–1933 m.]. Būsimiems lakūnams, kurie siekdavo profesinių įgūdžių, pirmiausia reikėdavo išmokyti teorinių dalykų ir atlikti keliasdešimt sudėtingų skrydžių. Iš viso kartu su instruktoriumi reikėdavo atlikti ne mažiau kaip 80 skrydžių. Profesionalumo testas būdavo toks: pirmiausia reikėdavo pakilti į 2 km aukštį, išbūti ore pusvalandį, nusileisti iki 1 km aukščio ir sustoti ne toliau nei 50 m nuo patiesto ant žemės ženklo. Toliau tęsiant skrydį, nusileisti iki 300 m aukščio ir sustoti ne toliau nei 150 m nuo ženklo. Taip pat reikėdavo padaryti 5 figūrinius aštuntukus. A. Liorentaitei nei suktukai, nei kilpos nebūdavo baisūs, tik pačioje skraidymo pradžioje porą kartų sunkiai sekėsi nutupdyti lėktuvą.

BIJOTI? AŠ NIEKADA NEBIJAU

1932 m. rugpjūčio 26 d. A. Liorentaitė savarankiškai, be instruktoriaus, pakilo į orą. Savo būseną per pirmąjį skrydį po daug metų ji apibūdino taip: „Jaučiausi daug drąsiau ir maloniau, nes žinojau, kad tik aš viena atsakau už savo likimą. Vienu tarpu man pasirodė, kad lėktuvas pranyko, o aš sklendžiau ore, bet tas jausmas greitai dingo.“ Prisiminusi pirmuosius savarankiško skraidymo metus, Antanina neslėpė, kad pasitaikė ir nesėkmių, tačiau apie jas kalbėjo santūriai, su jai būdingu humoru: „Žinau, kad pakilau, paskraidžiau

ir vėl nusileidau. Nieko ypatinga neįvyko. Bijoti? Aš niekada nebijau. Tiesa, vieną kartą truputį bijojau. Ne užsimušti, o sukulti mašiną. 1933 m. vasarą iš eilės du kartus per mano kaltę buvo apgedusi mašina. Kažkaip pakilau kartą ir nukritau. Mašiną apdaužiau, bet pati likau visai sveika. Tuojau po to vėl skraidžiau. Kažkaip atsitiko, kad ir vėl nukritau. Vėl apdaužiau mašiną ir vėl likau sveika.“ Kitais metais, 1933-ųjų rugsėjį, A. Liorentaitė gavo piloto licenciją ir tapo pirmąja moterimi lakūne Baltijos šalyse.

PRIIIMTA Į SPARNUOTŲ GRETAS

A. Liorentaitė skraidė lakūno, inžinieriaus, brigados generolo Antano Gustaičio sukurto mišrios konstrukcijos, dviviečio aukštasparniu spyrinio monoplanu ANBO-II, vadinamu „Kregžde“. Vėliau – su D.H.82 Tiger Moth, vadinamu „Kovu“.

1935 m. įvertinus A. Liorentaitės žmogiškąsias savybes ir profesionalumą, ji buvo įtraukta į profesionalių lakūnų eskadrilę, tinkančią skraidyti esant karo sąlygoms. Apie Antaniną šiltai atsiliepė ir jos kolegos. Lakūnas Viktoras Ašmenskas prisiminė: „Antanina Liorentaitė puikiai tiko vyriškoje kompanijoje. Ji buvo mums ir draugė, ir patarėja, ir pagalbininkė. Mes ją vertinome už pareigingumą, ryžtą, kuklumą. Antanina neatsisakydavo suadyti įplėstą uniformą, prisūti ištrūkusią sagą, drauge su mumis išlenkti vieną taurelę ar surūkyti papirosą. Žodžiu, buvo sava.“

Antaninos gebėjimą pritapti tarp lakūnų liudija ir jos prisiminimai po pirmojo šuolio parašiotu Tauragėje. Ji pasakojo, kad po šventės nuvyko pas bičiulio tėvus. Ten juos pavaišino skaniais pusryčiais, po šventės bičiulio mama pridėjo sumuštinį ir „ant drąsos“ pusbutelį „baltosios“. Grįžtant iš Tauragės jie su nykščiu pamatavo, kas kiek gali išgerti.

PIRMOJI SU PARAŠIUTU

1936 m. birželio 7 d. aviacijos šventėje, kuri vyko Tauragėje, A. Liorentaitė iššoko parašiotu iš lėktuvo, tapdama pirmąja moterimi Lietuvoje, atlikusia šuolį parašiotu. Vėliau ji prisiminė, kad šuolį atliko savo iniciatyva: „Pati šokau per aeroklubo šventę. Man niekas nepasiūlė, bet ten pati pasiprašiau to šokimo. Tauragėj nieko ypatingo, tik krentant žemyn vėjas ne pagal apskaičiavimą buvo, tai jeigu būčiau nepatraukus virvutės, būčiau į Jūrą įkritus, upelis ten Jūra.“ Lietuvos aeroklubo žurnalas „Lietuvos sparnai“ tuomet rašė: „.... nusistebėjimą žiūrovams sukėlė panelė lakūnė A. Liorentaitė, iššokdama iš lėktuvo su parašiotu. Pradžioje žiūrovai net nenorėjo tikėti, kad tą drąsų žygį atliko moteris. Tačiau tauragiškiai netrukus

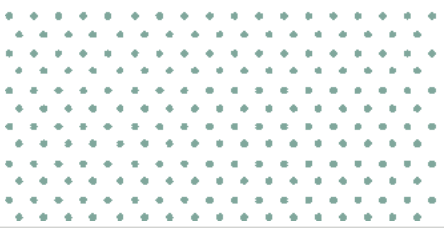
2

įsitikino, kad tai tikrai moters žygis, ir karštai sveikino pirmąją Lietuvos moterį, iššokusią su parašiotu“. Tokia drąsa nebuvo atsitiktinė – Antanina nuo pat vaikystės mėgdavo karstyti ir nebijodavo aukščio. Pirmasis jos šuolis įvyko dar tada, kai jai buvo 8-eri. Tuomet ji kluone šoko nuo sijos į šiaudų šalinę.

1937 m. gegužės 16 d. minint LAK [Lietuvos visuomeninės civilinės ir aviacijos organizacijos] dešimtmetį A. Liorentaitė kartu su kitais 10 parašiutininkų Kaune dalyvavo grupiniame šuolyje, kurį stebėjo 30 tūkst. žiūrovų. Vėliau šuoliai buvo demonstruojami ir kituose miestuose. Liepos 18 d. per aviacijos šventę Alytuje Antanina vėl atliko šuolį su parašiotu.

1939 m. nutrūko A. Liorentaitės skrydžiai. Kaip lapkričio 8 d. rašė Aviacijos ir oro apsaugos iliustruotas žurnalas „Lietuvos sparnai“: „Mūsų pirmoji civilinė lakūnė Antanina tarnybos labai iškelta į Vilnių.“ ×

Tęsinys kitame numeryje.

„ANTREG ARS M4“: JPRASTAS, BET KARTU IR IŠSKIRTINIS KARABINAS

Tekstas ir nuotraukos:
VALDAS KILPYS

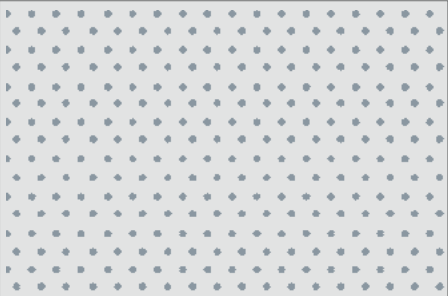
Regis, pasakyti ką nors naujo apie AR sistemos šautuvus beveik neįmanoma. Skirtumai tarp jų maži. Tačiau šį kartą vėl įsibrovėme į šiais ginklais prekiaujančios įmonės „Baltic Shooter“ ginklinę ir neatsilaikėme prieš pagundą įdėmiau žvilgtelėti į čekiškąjį „ANTREG“.

1. Ginklas yra klasikinės išvaizdos, tačiau korpusas gaminamas iš itin kokybiškų medžiagų.
2. Vamzdžio apsodas turi ergonomišką įdubimą, kuris patogus dinaminiam šaudymui.
3. Dujų stūmoklis ypač arti vamzdžio, todėl apsodas plonas ir patogus.
4. Ginklo valdymas be ypatingų įmantrybių.
5. Užtaisymo rankenėlėje padarytos išpjovos, kurios šaudant su slopintuvu parako dujas nukreipia į šoną, o ne į šaudančiojo veidą.

13

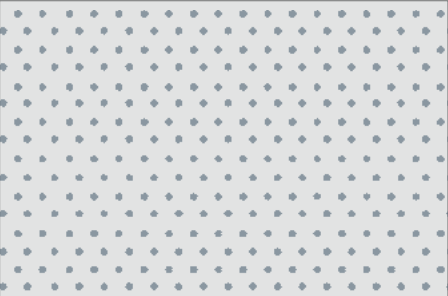
5

„ANTREG“ ISTORIJA

Pradėkime nuo to, kad šis kompanijos pavadinimas Lietuvos ginklų mėgėjų padangėje ne itin žinomas. Todėl prasminga šiek tiek dėmesio skirti pačiam gamintojui. Nuo pirmųjų savo atsiradimo metų (1952 m.) ši kompanija buvo žymiosios čekų kompanijos CZ (ček. *Česká zbrojovka*) dalis. Iki 1970-ųjų įmonė specializavosi gamindama specialiąsias apšvietimo sistemas lėktuvams ir karinėms transporto priemonėms. Taip pat gamintos įvairios variklių detalės.

Su Sovietų Sąjungos griūtimi, 1992-aisiais, gamyklos buvo privatizuotos. 1996 m. viena iš trijų atsiskyrusių kompanijų gavo dabartinį vardą. Naujieji įmonės savininkai, suprasdami legendinės CZ reputacijos vertę, pasirinko išlaikyti jos vertybes. 1998 m. gauti ISO 9001 standartai. Toliau vyko įvairiapusė plėtra, buvo statomi fabrikai, perkamos tikslios japoniškos metalo apdirbimo staklės.

Ginklų gamyba šioje kompanijoje yra tik viena iš sričių. Pradžią sietina su atskirų detalių gamyba (ypač didelis dėmesys skiriamas 22LR kalibro ginklams). Dar vienas šios kompanijos ginklų išskirtinumas – ypač kokybiškas metalo apdirbimas. Teigiama, kad būtent šis ginklų gamintojas turi bene geriausią Rytų Europoje metalo apdirbimo staklių liniją.

Būtent todėl mūsų aptariamas „ANTREG ARS M4“ yra kokybiškas, novatoriškais metalo apdirbimo sprendimais pasižymintis ginklas.

AR PLATFORMA: VISI PANAŠŪS, BET SKIRTINGI

Kalbant apie AR platformos ginklus susiduriame su keistu paradoksu: ginklai išoriškai panašūs, tačiau kiekvienas gamintojas stengiasi juos tobulinti, išrasti naują „dviratį“. „ANTREG“ taip pat specializuojasi projektuodami ir gamindami modernias konstrukcijas, pagrįstas AR platforma. Pagrindinis jų produktas – 2019 m. rinkai pristatytas karabinas „ARS M4“.

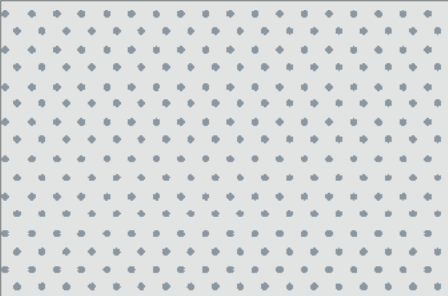
Ginklas suprojektuotas atsižvelgiant į ergonomikos reikalavimus. Jis yra visiškai modulinis. Tarsi „Lego“ dėlionėje gali pats pasirinkti, kas labiausiai tinka. Tačiau yra savybių, kurios daro jį išskirtinį. „ARS M4“ modeliai siūlomi su įvairių ilgių (nuo 10,5" iki 18") ir profilių vamzdžiais, todėl juos galima lengvai pritaikyti konkrečioms poreikiams – nuo sportinio šaudymo iki kovinių sąlygų.

„ARS M4“ komplektuojami su aukščiausios klasės „Lothar Walther“ vamzdžiais, kurie apdoroti azotavimo būdu (metalas įgauna melsvą atspalvį). Kadangi įmonė dirba su aviacijos detalėmis, pasak gamintojų, visas ginklas gaminamas iš sertifikuotų aviacijos klasės medžiagų. Tai justi paėmus jį į rankas – karabinas iš tiesų lengvas.

Šiame karabine nerasete nė vienos štampuotos detalės. Viskas gaminama preciziško frezavimo būdu. Suprantama – tai kainuoja brangiau, tačiau pasiekiamas aukštesnė detalių kokybė. Niekas nebarška, nėra jokių tarpų ar vibracijų šaudant.

MECHANIKA, ERGONOMIKA IR DAR ŠIS BEI TAS

AR sistemos karabinai gaminami dviejų sistemų: su stūmokliniu mechanizmu (angl. *gas piston*) ir kai spyna persitaiso dėl grąžintų parako dujų (angl. *gas impingement*, dar vadinama ir

direct impingement, arba DI). Kiekviena sistema turi savo pliusų ir minusų.

„ARS M4“ mechanika grįsta stūmokliniu mechanizmu, tačiau šio ginklo atveju išvengta viso to, kas negatyvu naudojant šią sistemą: svoris sumažintas dėl aviacinių medžiagų naudojimo, ginklas turi itin žemą profilį, kurio pakanka trumpai stūmoklio eigai. Beje, šaudant tai justi – atitrunka nedidelė, šaudymas komfortiškas ir ginklas gerai valdomas.

Vamzdžio laibgalyje yra trijų padėčių dujų reguliatorius, kuris skirtas pritaikyti sistemos veikimui prie įvairių sąlygų ir šaudmenų tipų be jokių įrankių. Pakanka šovinio, kuriuo pasukamas dujų kiekį reguliuojantis cilindriukas.

Maloni detalė tiems, kurie ginklą naudotų varžybose: apsodas ginklo priekyje gerokai paplonintas, nėra bėgelių optikos tvirtinimui. Taikytis labai patogiu. Tai ypač įvertins dinaminio šaudymo entuziastai. Turbūt neverta nė sakyti, kad ginklas ambidekstrinis. Keitiktis, dėtuves keitimo mygtukai bei užtaisymo svirtis yra pasiekiami iš abiejų pusių. Viską papildo „Magpul“ komponentai – CTR buožė ir MoE rankena. Jie užtikrina tvirtą laikymą ir patogų darbą su ginklu. Kita vertus, jei kas netinka, – galima pakeisti be jokio vargo.

Nuleistukas vertas atskiro pasakojimo: vadinamasis „resetas“ toks trumpas ir malonus, kad sunku apibūdinti. Atvirai pasakius, tai yra geriausias nuleistukas, kurį kada nors teko išbandyti, jei kalbame apie netobulintus ir individualiai neperdirbtus ginklus. Įsigydamas šį ginklą viską gauni iš karto.

Maloni ir svarbi detalė – gamintojas pagalvojo apie šaulį, kuris naudos garso slopintuvą. Kas yra šaudęs su šia įranga, turbūt pastebėjo, kad kartais dujos po šūvio plūsteli atgal, į veidą. Prisikvėpuoji iki soties. Su „ARS M4“ to nenutiks. Ant užtaisymo rankenėlės padarytos specialios išpjovos, kurios dujas nukreipia į šonus, o ne į šaulio veidą. ×

„JUSTINAS ATEITY“

Kūrė: JURGIS JONAITIS IR
ASTA JOLANTA MIŠKINYTĖ

RUGPJŪČIO 22–23 D.
KVIEČIAME SUSITIKTI TENISO
KORTUOSE UTENOJE!

Broliai ir sesės šauliai, lauko teniso entuziastai!

Rugpjūčio 22–23 d. šaulius iš visos Lietuvos šaulių sąjungos kviečiame į lauko teniso turnyrą plk. Prano Saladžiaus šaulių 9-osios rinktinės pereinamajai taurei laimėti!

Pernai atgaivinta tarpukario vizija šiemet vėl suburs lauko tenisą žaidžiančius šaulius sportiniam azartui, bendrystei ir kovai dėl pereinamosios taurės. Ar praėjusių metų prizininkai ir šiemet tvirtai pasirodys kortuose? O gal iššūkį jiems mesite jūs?

Turnyre gali dalyvauti visi neprofesionalūs lauko tenisą žaidžiantys Lietuvos šaulių sąjungos nariai. Amžiaus apribojimai netaikomi, o dalyviai skirstomi atsižvelgiant į žaidimo stažą ir amžių.

Registracija vyksta iki 2026 m. rugpjūčio mėn. 20 d. 12 val. arba stabdoma užsiregistravus 16 žaidėjų.

Registracija

PRENUMERUOK IR SKAITYK 2026

Prenumerata metams – 20 eurų
Prenumerata pusmečiui – 10 eurų

www.prenumerata.lt

